

ZAX. A. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Η ΘΥΞΙΑ

1937

Η ΘΥΣΙΑ

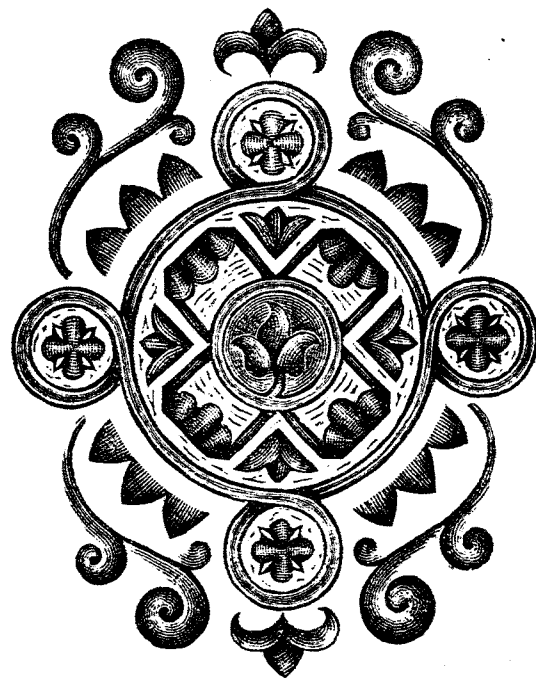
ΖΑΧ. Α. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Η ΘΥΣΙΑ

1937

Τὰ γνήσια αντίτυπα ἔχουν τὴν ὑπογραφή μου.

Ἐπιγραφίτες καὶ ἄρχιστ.
ΑΙΤ. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

Printed in Greece, 1937

Copyright by ZACH. PAPANTONIOY

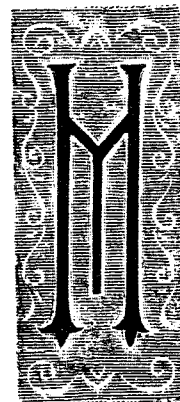
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΚΡΗΤΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

49575 Π

Η ΘΥΣΙΑ

Ἰὸλα τῆς τὰ ἔβδομηγνταπέντε, ἡ
γὰρ ὑπὲρ τῆς, ἡ θεῖα Μαρίτσα,
κάθε πὺν τελείωνε τὴν δουλειά
τῆς, ξεκινούσε νὰ βρῆ τὴν γειτό
νισσα καὶ νὰ κουβεντιάσῃ. Γέ
νονται καὶ τέτοια. Σημαίνει στὸν
οὐρανὸ καὶ κάποια ὥρα πὺν
ξεκουράζονται τὰ γέροντα δου
λικά. Ὅταν παρατάξουν τὰ πλυ
μένα πιάτα σὲ ἀψογή γεωμετρία,
στήσουν τὴν σκούπα στὴ γωνιά, ὀρθή, κοκέτα,
σφίξουν τὸ ρουμπινέτο, ἔτσι πὺν νὰ μὴ βγάξῃ
γρῦ, οὔτε σταγόνα, ὅταν φέρουν τὸν ἥλιο νὰ
ιδῆ τὸ πρόσωπό του στὴν κατσαρόλα καὶ
δώσουν στὴν κουτάλα, στὴν στάμνα καὶ στὶς
πατσαβοῦρες, τὴν ἐπίσημη στάση τοῦ συνεδρίου
πὺν τοποθετήθηκε καὶ εἶν' ἔτοιμο νὰ συζητήσῃ,

τότε ξεκινούν για κάπου... Για την κοινωνία.
Ἡ κοινωνία για τὴ θεῖα Μαρίτσα ἦταν ἡ γει-
τόνισσα, λίγα βήματα μακριά. Κουβέντιαζαν
κι' οἱ δυὸ στὸν κῆπο, καθισμένες κάτω ἀπ' τὴ
μεγάλῃ ἐλιά. Ἡ γειτόνισσα ἔλεγε πολλά. Ἡ
θεῖα Μαρίτσα λίγα. Νὰ κατηγορήσῃ δὲν ἦταν
ἡ δουλειά της. Νὰ μιλήσῃ γιὰ τοὺς δικούς της;
Πέθαναν ὅλοι, — ὁ ἄντρας της ἐδῶ καὶ τριάντα
χρόνια, ὁ μοναχογιὸς της ἐδῶ καὶ εἴκοσι.
Ἔστερ' ἀπ' αὐτά, δὲ μπορεῖ νὰ συμβαίνει τί-
ποτα κι' οἱ ἄνθρωποι λένε λίγα.

— Νὰ ζητήσῃς ἀπ' τὴν κυρά σου τοὺς μι-
στούς σου, τῆς ἔλεγε ἡ γειτόνισσα.

— Τί νὰ τσ' κάμου;

— Νὰ τοὺς ἔχῃς, ἄραχλη, κομπόδεμα. Ἄν-
θρώποι εἴμαστε, δὲν ξέρουμε τί μᾶς βρῖσκει.

— Τί νὰ μὴ βρῆ, πιδί μ', ἰμένα τοῦ κούτσου-
ρου... τῆς ἀπαντοῦσε ἡ γιὰ μὲ τὰ ρουμελιώ-
τικὰ της, σὰ νὰ ἤρθεν αὐτὴ τὴ στιγμή ἀπ' τὸ
Βελούχι. Ὁ, τ' εἶχι νὰ μὴ βρῆ, μαθές, μ' ἦβρι...
Ἰκειὸ πῶει νὰ μὴ βρῆ ἀποῦ δῶ κι παρακάτ',
τοῦ ξέρῳ ποῖο θὰ νᾶνι... Δὲς κι μὴ λαθέψ'
ἰκειὸς π' θὰ νᾶρθ'; Δὲ λαθέβ' ἰκειὸς.

— Κουνήσου! τῆς ἔλεγε ἡ γειτόνισσα τρο-
μαγμένη.

— Κι νὰ κουν'θοῦ κι νὰ μὴ κουν'θοῦ...
ἰκειὸ ποῦνι γραμμένου ἰκειὸ ἀπάν', — καὶ σή-
κωνε τὸ κεφάλι γιὰ νὰ δείξῃ τὸ τεράστιο
ἄρχεῖο τοῦ Θεοῦ, γιὰτὶ τὸν φανταζόταν ὅλο νὰ
σημειώνῃ ὀνόματα κι' ἡμερομηνίες κι' ὅλο νὰ
σιάζῃ τὰ χαρτιά σὲ μυριάδες ντουλαπάκια, —
κειὸ ποῦνι γραμμένου, λέου, δὲ σβυέτι.

Μὰ ἡ γειτόνισσα ὅλο τὴ σκουντοῦσε ν' ἀπο-
χτήσῃ κομπόδεμα. Κι' ἡ θεῖα Μαρίτσα τῆς ἀπαν-
τοῦσε: « Ἄ - χά ». Σὰ νὰ ποῦμε: « Περίμενε ».
Ἦξερε πὼς τὸ σεντοῦκι της δὲ θὰ τὸ πάρῃ
μαζί. Κι' ἔπειτα, δὲν ἤξερεν ἀριθμητικὴ. Ἐέχασε
πόσους μιστοὺς εἶχε νὰ λάβῃ, λεφτὰ δὲν μπο-
ροῦσαν νὰ σταθοῦν στὰ κομπιασμένα της δά-
χτυλα, γιὰτὶ ἔφευγαν σὰν τὸ νερό. Γιὰ νὰ μὴν
ὑποψιαστοῦν τ' ἀφεντικά, φώναζε στοὺς ζητιά-
νους ποὺ κουνδούνιζαν στὴν πόρτα:

— Τσακίδια νὰ γένιτι, μέρα μισ'μέρ' δια-
κουριά!

Καὶ κρυφὰ τοὺς ἔβαζε τὶς οικονομίες της
στὸ χέρι... φωνάζοντας ἄλλη μιὰ φορὰ, τάχα
θυμωμένη:

— Κειὸ π' σ' λέου, ἰδῶ εἶνι σπὶτ', δὲν εἶν'
τοῦ μοναστήρ' τσ' Τατάρνας!

*

Τριανταδυὸ χρόνια δούλευε σὲ τοῦτο τὸ σπίτι. Πῆρε τὰ παιδιά του ἀπ' τὴ φασκιά, τὰ κούνησε, τὰ μεγάλωσε, τῆς ἔφαγαν κάτι οικονομίες πού εἶχε. Τώρα πού φύγαν, τὰ συλλογᾶται καὶ κλαίει. Ἐκλαψε γιὰ ὅλη τὴν οἰκογένεια. Ἐχυσε δάκρυα στὴν κουζίνα, πού δὲν τὰ εἶδε κανένας. Εἶδε τὸ σπίτι ν' ἀρχίζει μὲ χαρὸς καὶ νὰ τελειῶνῃ στραβὰ κι' ἀνάποδα. Ὁ πατέρας ἔμαθε στὰ τρία παιδιά του ὅλη τὴν ἠθική. Τὰ πῆγε σὲ λαμπρὰ σχολεῖα. Νύχτα καὶ μέρα τὰ ὀρμήνευε πὼς εἶναι καλλίτερο ν' ἀδικηθοῦν παρὰ ν' ἀδικήσουν. Τοὺς ἔδωσε τὸ παράδειγμα μιᾶς ζωῆς ἔντιμης, περήφανης, τῆς δικῆς του. Ἀπ' ὅλ' αὐτὰ ἔγινε τὸ ἀντίθετο. Ὁ ἕνας γιὸς ἔκαμε μιὰν ὑποπτη δουλειὰ στὴν Ἀθήνα, μιὰ πλαστογραφία στὴ Ρουμανία, ἕνα διπλὸ γάμο στὴν Ἀμερική, ὡς πού χάθηκε. Ἡ θειά Μαρίτσα κλαίει γι' αὐτόν. Ὁ ἄλλος γιὸς δὲν ἔκαμε τίποτα, οὔτε καλὸ, οὔτε κακὸ. Γυρίζει ἀκόμα νὰ βρῆ ἐπάγγελμα. Ἡ θειά Μαρίτσα, ἐκεῖ, ἄξαφνα, πού πλένει τὰ πιάτα, θυμᾶται πού ἐδῶ καὶ χρόνια τοῦ φοροῦσε μιὰ γαλάζια ποδίτσα, — καὶ τὴν πιάνουν τὰ δάκρυα.

Μόνο ἡ κόρη ἀπὸ τὰ τρία παιδιά βρίσκεται στὸ σπίτι. Εἶναι ζωντοχήρα. Μεγαλόπρεπη,

ἀκόμα νέα, μαραμμένη ὁμως. Ἀπὸ ἄγνοια τοῦ ἑαυτοῦ της παντρεύτηκε μ' ἕνα νέο πού εἶχε πάρει τὸ πρᾶμα στὰ σοβαρὰ κι' εἶχε ὀνειρευτῆ νὰ διαιωνίσῃ τὸ εἶδος του. Δυὸ μῆνες ἔπειτα, ὁ νέος εἶδε πὼς ὁ μόνος καπνὸς τῆς ἐστίας του ἦταν αὐτὸς πού ἔβγαζαν τὰ χεῖλη τῆς γυναίκας του, βαμμένα μ' ἕνα φλογερὸ βερμιγιόν, πιὸ κόκκινο κι' ἀπὸ τὸ φέσι τοῦ παπούλη του. Ἡ νέα κάπνιζε σὰν ἀναμμένη Αἴτνα, καὶ τὸ σοβαρότερο ἔργο της ἦτανε νὰ πέρνῃ στὸ ντιβάνι, ἀπάνω σὲ πλῆθος χρωματιστὰ μαξιλάρια, στάση γάτας ἀπὸ ράτσα. Καπνίζοντας σ' αὐτὴ τῆ θέσῃ ὥρα πολλή, κατῶρθανε νὰ μὴ σκέπτεται τίποτα. Τὸ κατόρθωμα τρόμαξε τὸ νέο, καὶ τὸ διαζύγιο ἦρθε τρέχοντας. Ἡ νέα γυναίκα ἄρχισε τότε νὰ διασκεδάξῃ τὴν ἀνία της πίνοντας τσάγια χωρὶς ζάχαρι καὶ παίζοντας χαρτιά. Ἦταν ἀπὸ τὶς κοσμικὲς γυναῖκες πού κατέχουν λαμπρὰ τὸ φαινόμενο τῶν πραγμάτων, πού ξεφύλλισαν τὸ τελευταῖο ρομάντσο, πού περιμένουν νὰ διαβάσουν τὸν Ὅμηρο σὲ φιλμ καὶ εἶναι πάντα ἔτοιμες νὰ γεμίσουν τὴν κενὴ θέσῃ στὸ καρρὲ τοῦ πόκερ. Εἶχεν ἐξαιρετικὴ ἀντοχὴ στὰ ξενύχτια. Συχνὰ ὁ ἥλιος, προβαίνοντας ἀπὸ τὸν

Υμηττό, την εὑρισκεν ἀκόμα στὸ χαρτί, καὶ στὴν ἀποχρωματισμένη βαφή τοῦ προσώπου της φιλοτεχνοῦσεν ἀπίθανες ἀποχρώσεις ἀπὸ μενεξελί, κεραμιδι καὶ κίτρινο, καθὼς κι' ἐξαίσιες ἀποσυνθέσεις στὴ μορφή τῶν ἡλικιωμένων συντρόφων της, τέτοιες ποὺ θὰ ἐνθουσίαζαν ἓνα ντεκαντάν, θαυμαστή τοῦ σιτεμοῦ καὶ τῆς καταστροφῆς. Τὶς πρωῖνές αὐτὲς ὥρες βρέθηκε πολλές φορὲς χαμένη χωρὶς νὰ μπορῇ νὰ πληρώσῃ. Χρωστοῦσε, — καί, ἀπὸ προτίμηση, στοὺς ἄντρες. Δὲν εἶχε καλὴ ἰδέα γι' αὐτοὺς. Τὸ ὕφος ὁμως κάποιας μεγαλοπρέπειας, ποὺ τῆς ἦταν φυσικό, τρόμαζε τοὺς παίχτες, καὶ στὸ τέλος καταντοῦσε νὰ ντρέπωνται αὐτοὶ ποὺ εἶχαν νὰ λάβουν. Ἔτσι, τὰ χρέη ποὺ ἔπιανε ἔπεφταν μὲ μεγαλοπρέπεια στὴ σιωπὴ καὶ στὴ λήθη, καθὼς οἱ μεγάλες πράξεις κι' οἱ λαμπρὲς δύσεις.

*

Ἐνα ἀπόγεμα, πρωὶ γι' αὐτήν, ἔπειτ' ἀπὸ τέτοια νυχτερινὴ δημιουργία, ξύπνησε, ντύθηκε κι' ἀκινήτησε στὸ ντιβάνι μὲ τὸ σιγαρέττο της, παίρνοντας τὸ ὕφος τοῦ βαθύτατου στοχασμοῦ ποὺ ἔχουν οἱ γυναῖκες τοῦ καλοῦ κόσμου

ὅταν εἶναι ἀργοξυπνημένες καὶ χαμένες. Ἄξαφνα χτύπησε ἡ πόρτα καὶ παρουσιάστηκε ἓνας μεσόκοπος. Ἦταν γνωστὸς ξενοδόχος σὲ κάποια λουτρόπολη.

— Καλημέρα, κυρία Στάσα, εἶπε μὲ τὴ βαρειά του φωνή.

— Μπά ; Πῶς ἐδῶ ;

— Σᾶς παρακαλῶ, κυρία, εἶπεν αὐτὸς ἀκίνητος κι' ἀτάραχος, νὰ μοῦ δώσετε πίσω τὰ ἀσημένια κουταλάκια ποὺ μοῦ κλέψατε τὸ καλοκαῖρι.

Δὲν ἔπεσε τίποτε ἀπὸ τὴ στάχτη τοῦ σιγαρέττου της. Δὲν ἄλλαξε τὴ θέση της. Τὸν κοίταξε.

— Δὲν ἄκουσα καλά, εἶπε.

— Θὰ σᾶς τὸ ξαναπῶ. Τὸ καλοκαῖρι ποὺ ἦρθατε στὸ ξενοδοχεῖο καὶ καθήσατε, μοῦ ἔκλεψαν ὄχτῶ κουταλάκια, τρία μαχαιράκια τοῦ βουτύρου καὶ πέντε φλυτζάνια τοῦ τσαγιοῦ μὲ τὰ πιατέλα. Ἡ καμαριέρα μοῦ εἶπε τώρα πῶς τὰ πήρατε τοῦ λόγου σας, σιγὰ-σιγὰ, ἓνα-ἓνα, μὲ καταλάβετε. Ἦρθα νὰ σᾶς τὰ ζητήσω μὲ τὸ καλό.

— Θὰ μέθυσε, τοῦ εἶπε.

— Πίνω μόνο νερό. Λοιπόν, τί ἀποφασίζετε, κυρία ;

— Θὰ μέθυσε ! ξαναεἶπε.

— Καλά. Σᾶς χαιρετῶ. Ξέρετέ το όμως, πὸς θὰ γυρίσω ἀπόψε γιὰ νὰ πάρω τὰ σερβίτσια, καὶ δὲ θᾶμαι μοναχός μου.

Ἡ Στάσα χάλασε τέλος τὴν πόζα τῆς γάτας. Σηκώθηκε. Τὰ πράματα ἤρθαν αὐτὴ τῆ φορὰ χοντρά, βάζοντας μπροστά της ἕνα γερὸ Πελοποννήσιο, μιὰ φορὰ πεταλωτὴ, ἔπειτα μετανάστη, τώρα ξενοδόχο σὲ λουτρόπολη, πὺ ἔμαθε τὸν κόσμον κι' ἔρχεται νὰ πάρῃ τὸ δίκιο του. Ναί, εἶχε κλέψει τὸ σερβίτσιο τὸ καλοκαίρι πὺ κάθησε στὸ ξενοδοχεῖο του. Ρωτιέται ἡ ἴδια τώρα γιατί μιὰ γυναίκα τοῦ κόσμου, περήφανη καὶ μὲ τὸ λοῦσο τῆς ἀνίας καθὼς αὐτὴ, γλύστρησε σὲ μιὰ ταπεινὴ πράξη. Καὶ δὲν τὸ βρίσκει. Μήπως ἔφταιγε τὸ σχῆμα; Αὐτὸ τὸ ἄψυχο, ἡ τσάντα τῆς γυναίκας, πολλές φορὲς μπαίνει στὴ ζωολογία, ζῆ τὸ πετσί της, ἀνοίγει τὸ τεράστιο στόμα της καὶ θέλει νὰ χάψῃ ὅ,τι παίρνεται εὐκόλα, πεινᾷ γιὰ ἀσημένια κουταλάκια καὶ κάποτε ὀρέγεται μεγαλείτερες μπουκιές, φλυτζάνια. Τὸ μεγάλο στόμα τῆς τσάντας γίνεται εἰκόνα ἐπίμονη, πὺ θέλει νὰ ζωντανέψῃ καὶ κυνηγᾷ τὶς ἄδειες ζωὲς σὰν τὴ δικὴ της. Τώρα ἡ Στάσα περπατεῖ καὶ συλλογιέται: Νὰ γυρίσῃ τὰ κλεμμένα; Θὰ

μαθευτῆ. Νὰ τὰ κρατήσῃ; Ἄδύνατο. Κι' ἐνῶ στριφογυρνοῦν μπροστά της λύσεις καὶ δισταγμοί, σουσουρα ἀπὸ βαμμένα χεῖλη, φίδια βγαλμένα ἀπὸ φιλικὲς καρδιές, ἐνῶ βλέπει τὴ ζωὴ της νὰ κόβεται μὲ τὰ λεπιδάκια τῆς κοινωνίας καὶ νὰ ψάχνεται σὰν πτώμα τοῦ ἀνατομείου, κι' ἀκούει νὰ κλείνουν οἱ πόρτες στὸν ἐρχομὸ της, ἄξαφνα πρόβαλε στὸν ταραγμένο νοῦ της ἕνας ἴσκιος μαυροφύρας γριᾶς, μιὰ ποδιά, ἕνα μαῦρο μαντῆλι, μιὰ πατσαβούρα πὺ κάνει κι' ἀστράφτουν τὰ πιάτα, δυὸ μάτια πὺ κλαῖνε γιὰ ὄλους, ἕνα φτωχὸ σεντουκι, — ἄ, τί χρέσιμο πὺ εἶν' αὐτό! — καὶ φαντάστηκε τὴ γριὰ ὑπηρέτρια ν'ἄρχεται σ' αὐτὴ τὴν ἱστορία, καθὼς σὲ ἀπέραντο χιόνι ὁ σκύλος τοῦ Ἁγίου Βερνάρδου πὺ ψάχνει γιὰ τὸ βυθισμένο. Ἄμέσως ντύθηκε, φώναξε τὴ μητέρα της καὶ τῆς εἶπε τὸ σχέδιό της. Λίγα λόγια κοφτερὰ κι' ἀποφασιστικά.

— Πὼς νὰ τῆς τὸ ζητήσω τῆς ἔρημης γριᾶς τέτοιο πράμα! εἶπε ἡ μητέρα σηκώνοντας τὰ χέρια στὸν οὐρανό.

Ἡ κόρη της δὲν ἀπάντησε. Ξαναβρῆκε τὸ παράστημά της καὶ ξεκίνησε γιὰ τὸ ραντεβού τῶν χαρτιῶν.

...
— Θειά Μαρίτσα, εἶπε μὲ σβυσμένη φωνὴ
στὴν ὑπηρέτρια ἢ μάννα τῆς Στάσας. Μοῦ
ἀνάστησες καὶ τὰ τρία παιδιά.

— Τὰ πιδάκια μ'... ἢ ὦρα τσ' ἢ καλὴ...
εἶπεν ἡ θειά Μαρίτσα καὶ βούρκωσαν τὰ μά-
τια της.

— Καὶ τὴ Στάσα μου...

— Κι τ' Στάσα... καλὴ τσ' ὦρα...

— Ἦσουν πάντα ἡ ἅγια γυναῖκα.

— Ὡϊ γλιμάρα μ', κυρά, οὐ ἄϊους εἶναι ἄϊους,
τί ἄϊουσύν' νάχον γὼ τοῦ κούτσουρου; Οὐ
ἄϊ - Σιραφίμ'ς νὰ μὴ σχουρέσ' κι' οὐ ἄϊ - Παντι-
λέημονας, κι' ἡ ἄϊα Βαρβάρα, δόξα σοι, Θεέμ'.
Ἰγὼ εἶμι γιὰ τ'ν κουζίνα κι' γιὰ τοῦ κακάδ',
εἶμι γιὰ τοῦ πλυσταριό.

— Ἔχω μεγάλο λόγο νὰ σοῦ πῶ, θειά Μα-
ρίτσα. Ἦστερ' ἀπ' αὐτὸ πού θὰ σοῦ ζητήσω,
δὲν ἔχω παρὰ νὰ πάω ἴσια στὸν πνευματικό.

Καὶ τῆς τὸ εἶπε!

Ἡ θειά Μαρίτσα τὸ ἴδιο βράδυ ἀνοιξε
στὸν ξενοδόχο τὸ σεντουῖκι της, — τὸ πιὸ ἄδειο
πού βρέθηκε ἀπ' τὸν καιρὸ πού υπάρχουν
δοῦλες, — κι' ἀφοῦ σταυροκοπήθηκε γιὰ τὴν
ἀπίστευτη τιμὴ πού ἔλαβε αὐτὸ τὸ ρημάδι, νὰ

κλείση γιὰ μιὰ στιγμὴ πράματα ἀσημένια,
τὰ παράδωκε, χωρὶς νὰ πῆ λέξη, σὰ νὰ τᾶχε
αὐτὴ κλεμμένα, πέρνοντας τὸ ὕφος γυναίκας
πού εἶναι ἀπὸ καιρὸ συνηθισμένη στὴν κλοπὴ.
Ἡ Στάσα ἐξακολούθησε νὰ εἶναι μέλος τῆς
κοινωνίας καὶ κράτησε τὴν ὑπόληψή της.

*

Δυὸ μέρες ὕστερα, ἡ θειά Μαρίτσα, σὰν τε-
λείωσε τὴν κουζίνα, ξεκίνησε πάλι γιὰ τὴν κοι-
νωνία. Πῆγε στὴν ἐλιά. Ἡ γειτόνισσα δὲν ἦταν
ἐκεῖ. Προχώρησε γιὰ τὸ σπίτι τῆς γειτόνισσας.
Ἔβλεπε θαμπά. Μολαταῦτα τῆς φάνηκε πὼς
ἡ πόρτα ἔκλεισε στὸν ἐρχομὸ της. Χτύπησε.
Κανείς. Τὴ φώναξε. Τίποτα. Λοιπὸν μαθεύ-
τηκε; Ἡ θειά Μαρίτσα γύρισε ἀργὰ πίσω.
Δὲ χρειάστηκε δὲ γιὰ τόσο μικρὸ πρᾶμα
νάναι ἡ Φήμη τέτοια πού τὴν παρασταίνει
ὁ Βιργίλιος, τέρας φτερωτὸ ἀνάμεσα οὐρανοῦ
καὶ γῆς, μὲ ἀμέτρητα μάτια, αὐτιά, γλῶσσες
καὶ φτερά, γιὰ νὰ φέρνῃ παντοῦ τὸ ψέμμα καὶ
τὴν ἀλήθεια! Ὁχι. Ἡ Φήμη ἐδῶ ἦταν μιὰ
κότα πού μπόρεσε καὶ πέταξεν ἴσα-ἴσα ὡς τὴ
γειτονικὴν αὐλή. Ἀρκετὸ ἦταν αὐτό. Δὲν πῆγε
πιὸ πέρα ἀπὸ τὴ γειτόνισσα. Ἡ γειτόνισσα,

πού ήταν για τὴ θειά Μαρίτσα ὅλη ἡ κοινω-
νία, πῆρε τὴν αὐστηρὴ κι' ἀφογή στάση της.
Ἡ γριὰ γύρισε καὶ κάθησε στὴ μεγάλην ἐλιά.
Ἦταν καταμόναχη. Τὰ ἄδεια παράθυρα τῶν
σπιτιῶν τὴν κοίταζαν. Οἱ καμινάδες, ψηλά, δυό-
δυό, τὴν κουσκουσοῦρεβαν. Οἱ στύλοι τοῦ τη-
λέγραφου ψήλωναν περισσότερο γιὰ νὰ ἰδοῦν
ποῖος ἐκλεψε τὰ κουταλάκια. Οἱ σωλῆνες τοῦ
νεροῦ, τὰ κεραμίδια, τὰ μπαλκόνια, πῆραν
πρόσωπο. Νά! νά! νά! μάτια, μύτες, δόντια,
γέλια, φοβέρες! Ἡ θειά Μαρίτσα τρώμαξε. Μὰ
ἡ ἐλιά, πού ἀνθίζε καὶ κάρπιζε μαζί, γιατί ἦταν
ἀκόμα καλοκαίρι, φύσηξε γύρω στὴ γριὰ ἓνα
ἀπ' τὰ βαθύτερα χάρδια πού μπορεῖ νὰ δώση
ἡ ψυχὴ δέντρου σὲ ἀδικημένο, γιατί ἡ ἐλιά
τὴ γνώριζε χρόνια, μαθές, τὴ θειά Μαρίτσα,
κι' ἀφοῦ τὰ γαλάζια της κλαριὰ πῆραν σὸ
φῶς τοῦ ἡλίου μεγάλες ἀσημένιες ἀναλαμπές,
ράντισαν τὴ γριὰ μὲ ἀνέγγιχτο ἄσπρο λου-
λούδι, ψιλὸ πράσινο καρπὸ, κι' ἀνάλαφρα
φύλλα. Τότε τῆς φάνηκε τῆς θειάς Μαρίτσας
πὼς τὴν ἀρρεβωνιάζουν, λέει... κάτι τέτοιο.
Τῆς φάνηκε πὼς δὲ θὰ γυρίση ποτὲ στὶς κα-
τσαρόλες καὶ στὴν πατσαβούρα. Τὰ παράθυρα
τῶν σπιτιῶν κλείσανε καὶ δὲν τὴν κοίταζαν.

Οἱ καμινάδες χάσανε τὴν κουσκουσουριά τους.
Τὰ μπαλκόνια πέσανε. Τὰ μάτια, οἱ μύτες, τὰ
δόντια πού τὴν περιγελοῦσαν, ἀφανίστηκαν. Δὲν
ἔμειναν, λέει, στὸν οὐρανό, παρὰ τὰ σύννεφα
πέρα, σύννεφα στρογγυλά, ἀργοτάξιδα, σύν-
νεφα χιόνι, συνοδεία ξεκινημένη πού περπα-
τοῦσε γιὰ νὰ φτάση, χωρὶς ἄλλο, σὸ θρόνο
τοῦ Κυρίου... Κι' ἡ γριὰ, βλέποντας κατὰ κεῖ,
ἀσάλευτη καθὼς ἦταν στὴ ρίζα τῆς ἐλιάς,
σταύρωσε στὴν ποδιὰ τὰ χέρια της, γεμάτα
ρόζους, χαντάκια, γραφές, ὀλόκληρες ἱστορίες
φωτιᾶς, νεροχύτη καὶ σκάφης, κούνησε λίγο
τὸ κεφάλι καὶ μουρμούρισε :

— Τώρα θὰ ρθοῦ.

Η ΡΙΧΤΡΑ ΚΙ' Η ΣΟΣΤΡΑ

Τ᾽ ἀνάθεμά σε, κοσμηματογράφε Παντελῆ! Τί τραγοῦδι ἦταν αὐτό, καθὼς ζωγράφιζε τὰ ταβάνια καὶ τοὺς τοίχους στὸ καινούργιο σπίτι ἑνὸς λαδᾶ; Ἄνθρωπος ἦταν ἢ φλωροκάναρο; Βέβαια, ἓνας κοσμηματογράφος τῆς Ἀθήνας ἔχει χρέος νὰ εἶναι καὶ λαλούμενο, ἐπειδὴ αὐτὸ θέλει τὸ συνάφι, μὰ τοῦτος ὁ Παντελῆς πέρασε καὶ τὰ πουλιὰ τοῦ Θεοῦ. Ἀνασασμὸ δὲν εἶχε. Ποῦ τὰ μάζωξε τόσα λιανοτράγουδα, σὲ τί ἐρωτομπαξέδες περπάτησε καὶ τὰ τρύγησε; Ποῦ τὰ εἶχε κρυμμένα; Καὶ τί νὰ θαμάξης ἀπ' τὰ δυό, τὸν ἦχο ἢ τὰ δίστιχα; Ὅχι τὸ μέρους ποὺ ζωγράφιζε τὸ σπίτι τοῦ λαδᾶ, ἔγινε στὴ γειτονιὰ σχολὴ τραγουδιοῦ κι' ἐρωτικῆ

άνθολογία. Δὲν κούρντισε μόνο τὰ γειτονικά
καναρίνια κι' ἄρχισαν τὴν ἀκράτητη φλυαρία
τους, θαρώντας πὼς θὰ συναγωνιστοῦν ἕναν
κοσμηματογράφο σὰν αὐτὸν μὲ τὸ μέτριο τά-
λαντο ποὺ τοὺς ἔδωσε ὁ Θεὸς ἴσα-ἴσα γιὰ νὰ
εὐφραίνουσαν κανένα μικρὸ συνταξιούχο, — μὰ
ἔκαμε κρυφακοῦστρες ὅλες τὶς ὑπέρετρες καὶ
τὶς νοικοκυροποῦλες ἀκόμα καὶ κράτησεν ἄγρυ-
πνο κάθε μουσικὸ αὐτὶ τῆς συνοικίας. Ἀνέλπι-
στο συνοικιακὸν ὠδεῖο. Ὅπως οἱ στάμνες στὴ
βρύση, ὅταν ὁ δήμαρχος ἔστελνε κάπου-κάπου
τὸ νερό, ἔτσι κι' οἱ ἀκοῆς κι' οἱ νεανικὲς ἀνη-
συχίες κι' οἱ καῦμοὶ γύρω στὸ σπῆτι τοῦ λαδᾶ
περίμεναν τὸν κρουνοῦ τοῦ Παντελῆ γιὰ νὰ
γεμίσουν μελωδίες, δίστιχα καὶ ρίμες. Κι' ἄρχι-
ζεν ἀπ' τὶς ὀχτὼ τὸ πρῶτ' τῆ συναυλία του,
ἀπ' τὴν ὥρα ποὺ ἔσκαζε στὸν τοῖχο τὸ πρῶτο
τοῦ λουλοῦδι. Δὲ θέλω νὰ πῶ βέβαια πὼς
βρῆκε γιὰ τὴν ἀγάπη ἄλλη ρίμα ἀπ' τὸν Ἀράπη.
Τέτοιο θαῦμα εἶναι ἀδύνατο. Ἄμα ἔλεγε « βρα-
διά » ἔπρεπε νὰ περιμένῃς « καρδιά ». Κι' ἂν
ἄκουγες « πουλιά », δὲν ἦταν ἀπαραίτητο νὰ
εἶσαι σοφὸς γιὰ νὰ καταλάβῃς πὼς τὸ ἄλλο θὰ
εἶναι « φιλιά ». Μέσα σὲ πέντε - δέκα ρίμες θα-
λασσοδερόταν ὅλο τὸ στιχουργικὸ του. Μὰ ἂν

ὁ Παντελῆς δὲν ἀνακάλυψε καινούργιες ρίμες,
ἤξερε τὰ χίλια-μύρια καὶ δὲν ἔμεινε χώρα καὶ
ταβέρνα ἐλληνικὴ ποὺ νὰ μὴν ἔδωσε ραντεβοῦ
μὲ τὶς ἄλλες στὸ ρεπερτόριο τοῦ κοσμηματο-
γράφου. Χωρὶς νὰ τραγουδῆ λοιπὸν ἐπὶ τοῦτο,
ἔκαμε κι' ὁ Παντελῆς τὴν ἐλληνικὴ ἐνότητα.
Τὸ πραγματικὸ ταλέντο του ὥστόσο ἦταν
ἡ μελωδία. Δὲ λέγονται αὐτά. Ἀκούγονται!
Ἔπρεπε νὰ βρεθῆ κανεὶς ἐκεῖ κοντά, στὴν ἡσυ-
χία τῆς γειτονιάς, στὸ νέο δρόμο μὲ τὴν ἀνορ-
θόγραφη πινακίδα, ὅπου κι' ἡ ρόδα τοῦ ἀμα-
ξιοῦ ἦταν τότε ἐξαιρετικὸ ἐπεισόδιο, γιὰ νὰ
πάρῃ τ' αὐτὶ τοῦ τὰ τσακίσματα, τὰ τριλλί-
σματα, τὶς γοργὲς φουσαλλίδες τῆς φωνῆς του,
τ' ἀνάλαφρα καὶ τὰ μισοσβυσμένα του « ἄχ »,
τὰ κρετσέντα τοῦ ποὺ ἀνθίζαν ἄξαφνα γιὰ
ν' ἀπαντήσουν στὸ γεωμετρικὸ τοῦ λουλοῦδι,
ἐνῶ τὸ ἄδειο τοῦ καινούργιου σπιτιοῦ ἔκανε
νὰ δυναμώνῃ καὶ νὰ κυματίζῃ ὁ μυριανθι-
σμένος αὐτὸς κελαιδισμός.

*

Καὶ τώρα θὰ μοῦ πῆτε πὼς ἡ Ἀνθίτσα,
ἡ ὑπέρετρα τοῦ ἀπόστρατου μοιράρχου ἀντι-
κρού, μπορεῖ νὰ πηγαίνει τὸν ταβᾶ στὸ φοῦρνο,

ατάραχη και σοβαρή, όπως οι κόρες της αρχαίας λιτανείας; Μά τότε το καλό τραγούδι θα ήταν ακίνδυνο πράμα. "Όχι, ή 'Ανθίτσα έχει μουσικό αυτί. Νά πού πηγαίνοντας στο φοῦρνο μιὰ μέρα, παραπάτησε και κόντεψε να πέση. Τόσο πολὺ τις εἶχε προσέξει κάτι περιτεχνες γλυστράδες τῆς φωνῆς τοῦ Παντελῆ, τὴν ὥρα πού ὁ κοσμηματογράφος τραγουδοῦσε τὸ καθαρίστικο :

*Τσάτσα μηλίτσα μου
κι' ὠραία λειμονιά,
πούχεις τὰ φύλλα
τὰ δροσερά,*

ἢ τὴν ὥρα πού γλυκόβραζε, μεταφερμένο ἀπὸ τὸν ἴδιο σὲ ἄλλη μελωδία, τὸ κρητικό :

*Τί τῆγε νοιάζει πᾶσα μιὰ
ἢ και τὸν πᾶσαν ἕνα,
ἂν ἀγαπᾷ κανεὶς καμμιὰ
ἢ και καμμιὰ κανένα;*

Εἶχε γοῦστο, τραγουδώντας ὁ Παντελῆς αὐτὴ τὴν παρατήρηση στὸν κόσμο γιὰ τὴν κουσκου-

σουριά του, να σημάδευε τὴν 'Ανθίτσα! Νά ἦταν, λέει, τὸ τραγούδι του ὄχι γιὰ τὴ διπλανή ὑπρέτρια, ὄχι γιὰ τὴν παρακατινὴ μικροπαν-
τρεμένη, μὰ νά ἦταν γι' αὐτὴ τὴν ἴδια, — τὴν 'Ανθίτσα τὴν ἄβγαλτη και τὴν ἄμαθη, πού τῆς φοροῦσεν ἡ κυρία ὑπομοιράρχου τις ἄσπρες ποδιές και τις τραχηλιές. "Ἐ λοιπόν, ἦταν και γι' αὐτὴ. Μήπως ὁ ψαρᾶς δριζεὶ τὸ ψάρι, μήπως ὁ Παντελῆς ξέρει ἂν θάρθη νὰ τσιμπήση στὸ ἀγκίστρι του μαρίδα, γόπα ἢ ροφός; 'Ἡ τύχη τὰ δριζεὶ αὐτά. "Ἐτσι, ἡ φτωγὴ ἢ 'Ανθίτσα, πού δὲν εἶχε ποτέ τῆς σταθῆ ν' ἀκούση ἐρωτικὸ λόγο, τὸν πρωτάκουσεν ἀπὸ τὸν Παντελῆ. Σὲ μιὰ γωνιά, ἐκεῖ ποῦστριβε μὲ τὸ βαρὺ ταβᾶ, παραμονεύοντας τὴν ὥρα τῆς σκόλης, ὁ κοσμη-
ματογράφος τῆς μουρμούρισε τὴ μεγάλη λέξη. 'Ἡ 'Ανθίτσα κοκκίνισε ὡς τ' αὐτιά και τοῦ-
δωσε στὰ πόδια. Τὴν τρίτη μέρα κοντοστάθηκε λίγο. Τὴν πέμπτη τοῦ μίλησε. Καὶ πρὶν ζω-
γραφιστοῦν πέντε φιόρα στὴν κρεβατοκάμαρα τοῦ λαδᾶ, ἢ 'Ανθίτσα τσίμπησε μιὰ μέρα μὲ τὰ ρόδινα δάχτυλά τῆς στὸ δρόμο ἕνα γράμμα, ἕνα περιστεράκι πού τῆς ἔφερνε τὴν οὐράνιαν ἐξομολόγηση, γραμμένη καθὼς ὁ Παντελῆς ἐνόμισε πὼς ἔπρεπε νὰ διορθωθῇ τὸ ἐπιστο-

λάριο, μὲ πυκνὰ δηλαδὴ κονταροχτυπήματα
μεταξὺ τοῦ ἐνικοῦ καὶ τοῦ πληθυντικοῦ :

« Ἐπειδὴς λοιπὸν καὶ μοῦ ἐχαρίσατε τὸ
γλυκὸ ὄνομά σας, Ἄνθίτσα, διὰ τοῦτο σοῦ λέγω
ὅτι σὰς ἀγαπῶ καὶ ὄχι διὰ τὰ σοῦ εἰπῶ λόγια
διὰ τὰ σὰς κολακέψω ἀλλὰ διὰ τὰ μάθης τὸ
αἴσθημά μου ὅπου εἶσαι τὸ πᾶν δι' ἐμὲ καὶ ὅτι
τὴν νύκταν μὲ τὸ τὰ σὰς συλλογίζομαι καὶ
ἀναστενάζων ἐξ αἰτίας τῆς μορφῆς σας δὲν μὲ
κολλᾷ ὕπνος καὶ τοῦτο ἤθελα τὰ σοῦ εἰπῶ τὸν
καλὸν λόγον ὅτι ὁ σκοπός μου ὡς τίμιος ἐπαγ-
γελματίας εἶναι τὰ νοικοκυρευθῶ καὶ τὰ συν-
δέσω μαζί σας τὴν ζωὴν μου ὅπου ἀδύνατον
εἶναι τὰ μὴ βλέπω τὸ φῶς τῶν γαλανῶν ὀφθαλ-
μῶν σας καὶ ἄμποτε ὁ Θεὸς τὰ φέρη δεξιὰ
τὰ βεβαιωθῆς τὸν σφοδρὸν ἔρωτάν μου. »

— Δὲν τὸ λές, Παντελῆ μου, στ' ἀφεντικό ;
τὸν ρώτησε μιὰ μέρα ἡ Ἄνθίτσα, καθὼς τῆς
ἔσφιγγε τὸ ἄσπρο χεράκι.

— Μὴ μ' ἀνακατεύεις μὲ τὸ μουστακαλῆ !
Τ' ἀφεντικά δὲ μπαίνουν στὶς δικές μας δου-
λειές. Τὶς χαλᾶνε.

Ἡ Ἄνθίτσα σάπασε καὶ ὑπάκουσε. Τᾶκου-

ψεν ἀπὸ τ' ἀφεντικά της δλα. Μιλιά δὲν τῆς
ἔφυγε, ὑποψία καμμιά δὲν ἔδωσε. Μοναχὴ τῆς
ἀντίκρουσε τὴν ἀγάπη. Σὲ λίγες μέρες, ὁ Παν-
τελῆς τῆς ἔδωσεν ἓνα δαχτυλιδάκι καὶ τῆς εἶπε
πὼς εἶν' ἀρρεβωνιαστικά του. Ὅταν ὁμως
ἔκλεισε μήνας, ὁ ἀρρεβωνιαστικὸς χάθηκε. Πέ-
ταξε σ' ἄλλο κλαρί. Ποῦ ν' ἀνοιξε τὸ νέο του
ὠδεῖο ; Ποιὰ γειτονιά, ποιὰ πόλη ξεμυαλίζει ;
Ἀργότερα θὰ τὸ μάθωμε, — ὅταν θὰ φύγη
κι' ἀπὸ κεῖ μισοστεφανωμένος, κυνηγημένος
κι' ἄπιστος. Γιὰ τὴ στιγμὴ, ἡ Ἄνθίτσα κλαίει καὶ
δέρνεται. Τώρα πιά δὲν εἶναι τὰ ξαναφορῆση
τὶς ἄσπρες ποδιές καὶ τὶς τραχηλιές ! Ἡ μοῖρα
τῆς ἦταν μαύρη κι' ἄραχλη. Κανένας δὲν ξεφεύ-
γει τὸ γραμμένο του. Αὐτὸ δὲ γελιέται, εἶναι
νοῦς. Ἡ ἔρμη Ἄνθίτσα, ποῦ ὁ κατακτητῆς
τὴν ἄφησε στὸ δρόμο, θὰ γίνῃ μητέρα.

*

Ὅπως ὁ Ἡρακλῆς στὸ μῦθο τοῦ Προδίκου,
βρέθηκε τότε κι' ἡ Ἄνθίτσα ἀνάμεσα σὲ δυὸ
γυναῖκες ἀντίθετες. Στὴ Ρίχτρα καὶ στὴ Σώ-
στρα. Ἡ Ρίχτρα ἦταν μιὰ γειτόνισσα ποῦ κα-
θόταν σὲ πολυκατοικημένη καὶ πολυκαθαγιάζου
αὐλὴ κι' εἶχε τὰ κάμη μὲ θεοσκοτεινά πράματα,

βαφή τῶν μαλλιῶν, μεσιτεῖες κι' ἀποριξίματα. Βλέποντας τὴν κοπέλλα ποὺ ἔπεσε στὴ συλλογὴ καὶ συμπονώντας τὴν ἐπειδὴ κάτι ἀνθρώπινο ἀπόμεινε στὰ στήθια τῆς Ρίχτρας, κι' ἦταν ἀδύνατο ἄνθρωπος ποὺ θὰ ἰδῆ τὴ ντροπαλὴ Ἀνθίτσα νὰ μὴ τὴ συμπαθήσῃ, τὴν ἔπιασε μιὰ Κυριακὴ ἀπόγεμα ἐκεῖ στὸ στενό. Καὶ τῆς λάλησε :

—Τὰ πάντα πᾶσα περὶ τὸν ἄνθρωπο, Ἀθίτσα μου, εἶναι, ποὺ λέει ὁ λόγος, ἡ κοινωνίγια. Στὴν κοινωνίγια πρέπει νᾶχωμέστε τὸ πρόσωπο περικάθαρο καὶ νὰ κρύβωμε τὴν ἐντροπὴ μας κατὰ πῶς ποὺ λέει ὁ λόγος τὸ πουκάμισό μας. Κυρίγες καὶ πλούσιγες τῆς ἀριστοκρατίας τὰ ρίχνουνε. Μάλιστας! Καὶ φάρμακα καὶ γιατροὺς πλερώνουν καὶ στὴν Εὐρώπῃ πᾶνε καὶ κρυβόνται καὶ λευτερεύονται ὡς ποὺ νὰ πῆς τρίγια. Καὶ ξαναβγαίνουν σὲ περίπατο καὶ ζαχαροπλαστείγια λυγιζάμενες, μάτια μου, καὶ κουνάμενες, ποῦ μ' εἶδες, ποῦ μ' ἤξερες. Τοῦτος εἶν' ὁ κόσμος σήμερις. Μάλιστας. Κι' ἐσὺ θὰ κάτσης νὰ χολοσκάσης, μαύρη κι' ὄρφανή; Ὁ Ἄϊ-Σιδέρης νὰ στράψῃ νὰ μὲ κάψῃ, ἢ χάρη του, ἃ δὲ σοῦ λέω τὸ σωστό κι' ἃ δὲν τὸ παίρνω ἀπάνω μου νὰ λυτρωθῆς καὶ νὰ κάμῃς λάτρα

καὶ μπουγάδα στὸ ἱμομέντο. Γιατὶ ἐγὼ ποὺ σοῦ λέω, κάτι ξέρουν ἐτοῦτα τὰ χέρια. Καὶ μὴν τὸ καθουρντίζεις τὸ μυαλό σου. Μόνο πάρτο ἀπόφαση μπριχοῦ καὶ περνάσουν οἱ δυὸ μῆνοι. Γιατὶ τόμου καὶ πέρασαν οἱ δυὸ μῆνοι, θᾶχης νὰ λογαριαστῆς μὲ μουσαφίρη μέσα σου. Ποὺ λέει ὁ λόος. Καὶ ποιά, μαρὴ, κρατάει παιδι στὴ σήμερο περίστασης, ἀποῦ καλὲς καὶ παρδαλὲς, μπομπεμένες κι' ἀμπόμπευτες, οὐλές ἓνα πράμα, σκεπάζονται καὶ βαφόνται καὶ γλέπουνε τοῦ Θεοῦ τὴν ἡμέρα καὶ μπαιζογελιοῦνται καὶ χαίρουνται τὰ πάντα πᾶσα στὴν κοινωνίγια; Ἐσὺ δὲ θὰ τότε διορθώσης τὸν παλιόκοσμο. Φτωχὴ κι' ἄραγλη εἶσαι, ὅτι πράξης καλὰ πραγμένο. Ρίχτο, ποὺ σοῦ λέω, Ἀθίτσα. Πέταξέ τονε τὸ δαίμονα!

Τὸ λόγο τῆς Ρίχτρας τὸν ἄκουσεν ἡ γελασμένη κρατώντας χαμηλὰ τὰ μεταξένια τῆς ματόκλαδα καὶ βυθισμένη πάντα στὴ συλλογὴ. Σὰν ὄνειρο πέρασεν αὐτὴ τὴ στιγμή ἡ μικρὴ καὶ θλιβερὴ τῆς ἱστορίας. Τόσο λίγο χρειάστηκε νὰ τὰ ἰδῆ ὅλα, τὸν οὐρανὸ καὶ τὴν ἄβυσσο! Καὶ τώρα τί θὰ γίνῃ; Θὰ λησμονήσῃ; Θὰ ξαναζήσῃ; Μποροῦμε νὰ ματαῖδοῦμε τὸν κόσμον ὕστερ' ἀπὸ τέτοια ντροπὴ; Ἡ Ρίχτρα

τῆς εἶπε τὴν ἀλήθεια ; Ὁ ἄνθρωπος μπαλῶνεται καὶ ξαναγένεται ὅπως ἦταν ;

Ἄφου ἔκλαψε καὶ συλλογίστηκε ἀκόμα, καὶ τὴ στιγμὴ ἀκριβῶς ποὺ τ' ἀποφάσισε, ἔπεσεν ἀπάνω στὴ Σώστρα. Ἡ Σώστρα δὲν ἦταν καμμιά ξένη. Ἦταν ἡ ἴδια ἡ μάννα τοῦ κοσμηματογράφου. Γριὰ πονόψυχη, ποὺ γνώρισαν τὸ κερί της καὶ τὴ δεκάρα της ἐκκλησιῆς καὶ ξωκλήσια, βρουσούλα τῆς θείας Ἀδυναμίας ποὺ ἔσταζε γιὰ ξένες ἔγνιες, ποὺ δάκρυζε γιὰ καλοὺς καὶ γιὰ κακοὺς γειτόνους, γιὰ κοντινὲς καὶ μακρινὲς συμφορὲς, ποὺ ἔδινε τὴν τελευταία κόρα τοῦ ψωμοῦ της σὲ ζητιάνους, σὲ γύφτους, σὲ μπουγαδοκλέφτες, σὲ ὅποιον ἔκανε λιγάκι πὼς κούτσαινε ἢ πὼς κρούανε, ἦταν δὲν ἦταν ἄξιος γιὰ ἐλεημοσύνη, — αὐτὴ δὲν ἔδινε γιὰ τὸν ἄνθρωπο, μὰ γιὰ τὸ ἔλεος καὶ γιὰ τοὺς πόνους ὀλονῶν καὶ γιὰ ὅσα πάθαμε καὶ ὅσα θὰ πάθωμε, — ἡ γριὰ, λοιπόν, ἦταν ἡ πρώτη ποὺ συμπάθησε καὶ περιμάζωξε τὸ κουρέλι τοῦ κατακτητῆ. Τί κι' ἂν ἦταν γιὸς της ὁ προκομμένος ; Τὸ ἄδικο εἶν' ἄδικο. Ἔτσι παρηγόρησε τὴν Ἀνθίτσα, κι' ἔσταξε κι' αὐτὴ ἀπ' τὸ τελευταῖο νεράκι τῶν ματιῶν της, βλέποντας τὴν κοπέλλα νὰ καίγεται. Καὶ μὲ

λόγια, μ' ἐλπίδες, τὴν ἀποτραβοῦσε ἀπ' τὸ γκρεμό. Ὅταν ἡ Ἀνθίτσα τῆς ἐξομολογήθηκε τὴ συμβουλὴ τῆς Ρίχτρας καὶ τὴν ἀπόφασί της νὰ κάμη αὐτὸ ποὺ τῆς εἶπε, — ἡ γριὰ σηκώθηκεν ἀπὸ τὸ σκαμνὶ της ! Ἀναταράχτηκε δλάκερη καὶ κάνοντας πλατεῖα δέκα μετρομένους σταυρούς, ξόρκισεν αὐτὴ τὴ σκέψη. Ἡ Ρίχτρα εἶχε πῆ τὰ δικά της. Τώρα ἦρθε κι' ὁ λόγος τῆς Σώστρας :

— Στὸ πλάσμα τοῦ Θεοῦ θὰ βάλῃς χέρι, μαῦρη καὶ σκοτεινιασμένη μου ; Καὶ τ' εἶσαι σύ ; Τί ξέρεις ἐσύ ; Τί ξέρουμε οἱ ἀνθρώποι ; Τὰ βάσανα εἶναι ὅπως καὶ τ' ἀγαθὰ, φτωγῆ. Ἀπὸ πάνω ἔρχονται οὔλα. Καὶ ποῖο εἶναι τὸ κακὸ καὶ ποῖο εἶναι τὸ καλὸ, μαρῆ ; Μηδὰ εἶσαι κότα ποὺ μυτίζει καὶ τσακίζει καμμιά βολὰ τ' αὐγὸ της, ἢ γάτα ποὺ ξεχάνει αὐτὰ ποὺ τῆς πετᾶνε, ἢ καρυδιὰ ποὺ ρίχνει, νὰ ποῦμε, τὸ κούφιο της καρύδι ; Κακὸ νὰ μοῦρθη ! Τί πῆγες κι' ἔβαλες στὸ νοῦ σου, νὰ βάλῃς χέρι, λέει, σὲ πλάσμα ποὺ σοῦδωκε τὸ θέλημα του, δοξασμένος νᾶναι... Τί πᾶς νὰ κάμῃς ; Νὰ χαλάσης τὸν ἄνθρωπο ; Τὸ λογικὸ, μαρῆ ; Τὸ φῶς τῶ ματιῶνε ; Τὴ μιλιὰ, μαρῆ, ποὺ σοῦ λέει τὰ χίλια-μύρια ; Τὴν ἀνάσα ; Τὸ περπά-

τημα; Γιατί ἀπ' ὅλα τοῦτα θᾶχη κι' ἐκεῖνο ποῦρχεται, σὰν κάθε ἄνθρωπος. Νὰ τὰ δώσωμε μεις οἱ ἄνθρωποι δὲ μπορούμε. Καὶ νὰ τὰ χαλάσωμε; Σώπα, κακομοίρα μου, μὴ σοῦ ξαναβγῆ τέτοιος λόγος. Ἄμαρτία μεγάλη καὶ τρανή. Σώπα. Θὰ γεννήσης. Θὰ βασιτάξης τὸ παιδί. Ὅπως-ὅπως θὰν τ' ἀναστήσωμε. Ἄν πάρη φώτιση καὶ γυρίση καμμιὰ φορὰ ὁ προκομένος καὶ δὲν εἶναι παντρεμένος, — ποῦ τὰ ξέρεις, ὅλα γέγονται! — τότες, γλέποντας τὸ παιδί του, μπορεῖ νὰ σὲ λυπηθῆ... Τὰ ζερβὰ ἔρχονται δεξά... Καὶ τὰ δεξὰ ζερβὰ... Δὲν ξέρομε τίποτα... Ἐνας τὰ ξέρει. Μόνο κάτσε νὰ ξενοδουλέψωμε καὶ πάρτο πὼς εἶσαι μάννα καὶ μὴν ξαναζυγώσης, Ἄνθίτσα μου, στὰ φίδια τὶς ρίχτρες, γιατί θὰ πέση τοῦ Κυρίου τ' ἀστραπόθροντο νὰ μᾶς κάψη...

Καὶ ξανάκαμε τοὺς δέκα σταυρούς.

Ἡ Ἄνθίτσα ἐγκαρδιώθηκε. Τῆς φάνηκε σὰ νᾶγινε ἄλλος ἄνθρωπος, σὰ ν' ἀντίκρουσε τὴν κοινωνία καὶ τὸ Θεὸ γιὰ πρώτη φορὰ μετὰ τὸ λάθος τῆς. Ἐπεσε στὴν ποδιὰ τῆς γριᾶς καὶ κλάψανε μαζὶ γιὰ ὥρα πολλή.

*

Ἡ Ἄνθίτσα ἔγινε μάννα. Μὲ βάσανα, μὲ ξενοδουλειές, μὲ νήσιτες, τὸ παιδί τοῦ κατακτητῆ ἀναστήθηκε στῆς γριᾶς, τῆς γιαιᾶς του.

Ἡ γριὰ βάσταγε καὶ δούλεβε κι' εἶχε καὶ τὸν καιρὸ νὰ τὸ κουνάη καὶ νὰ τοῦ μιλῆ, νὰ τοῦ χτυπάη, νὰ τοῦ παίξῃ κανέναν πάφιλα, κανένα βρονταλίδι, ὡς νὰ γυρίση ἀπ' τὴ δουλειὰ ἢ Ἄνθίτσα. Πέρασε ἕνας χρόνος. Πέρασε ἕνας καὶ μισός. Μὰ τὸ παιδί δὲν ἀπαντοῦσε στὰ παιγνίδια τους παρὰ μὲ ἄναρθρες φωνές. Μὲ ἄ καὶ ἔ! Συλλαβὴ δὲν ἔδενε στὸ στόμα του. Συλλογίστηκαν μήπως εἶναι ἀργομίλητο. Μὰ ἔκλεισε τὸ δεύτερο χρόνον κι' ἦταν στὰ ἴδια. Ἀποφάσισαν μιὰ φορὰ νὰ τὸ πᾶνε στὸν καθηγητῆ, τὴν ὥρα ποὺ δεχόταν τοὺς φτωχοὺς ἀρρώστους. Ὁ γιατρός, ἄξαφνα, χτυπώντας τὶς παλάμες του μπροστὰ στὸ παιδί γιὰ νὰ τὸ ξαφνίσῃ, εἶδε πὼς τὰ βλέφαρά του ἔμειναν στὸ χτύπο ἀκίνητα. Ὑστερα δόννησε κάποιο μέταλλο κοντὰ στ' αὐτί του. Καὶ ἀφοῦ ἔκαμε καὶ κάτι ἄλλες δοκιμές, σήκωσε τὰ γυαλιά του, κοίταξε τὶς δυὸ γυναῖκες, καὶ εἶπε μὲ τὴν ἀπάθεια ποὺ ἔχουν πολλοὶ γιατροὶ ὅταν μνηοῦνε συμφορές:

—Τὸ παιδί θὰ μείνη κωφάλαλο. Ἔτσι γεννήθηκε.

Ἡ μάννα στάθηκε ἀσάλευτη, κοιτάζοντας τὸ γιατρὸ σὰ νὰ πέτωσε. Καὶ προτοῦ προφτάση νὰ μετρήσῃ τὸ βάθος τῆς συμφορᾶς ποὺ τῆς ἀνοίγεται,— στὴ στιγμή, σὰν ἀστραπή, ἔτρεξεν ὁ νοῦς της... σὲ ποιὸν τάχα; Μήπως στὸν τραγουδιστὴ ποὺ ἔδωσαν τέτοιοι καρπὸ τὰ τραγούδια του; Ὁχι. Ὁ νοῦς της πῆγε σ' ἐκείνη ποὺ προσφέρθηκε νὰ τὰ μπαλώσῃ ὅλα καὶ νὰ σαρώσῃ τὸ πεπρωμένο... στὸ κακόμouτρο λαδικό, στὴ Ρίχτρα, ποὺ ὄ,τι κι' ἂν ἦταν, εἶχεν ὅμως ἡ στριγγλιά της βαθύτερες γνωριμιές μὲ τὴ μοῖρα κι' ἦταν αὐτὴ τὴ στιγμή γιὰ τὴν Ἀνθίτσα χίλιες φορὲς πονετικώτερη ἀπὸ τὸ ψυχικὸ τῆς Σώστρας!

ΤΟ ΠΑΡΑΣΤΡΑΤΗΜΑ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ

άθε άνθρωπος έχει τὴ δίαίτᾳ του. Εἶχε κι' ὁ δικαστὴς Ζαμπουνίδης τὴ δική του δίαίτα. Ἦταν ὑβριστής. Ἔβριζε τοὺς μάρτυρες... ἔβριζε τὸν κατηγορούμενο, κι' ὄταν τὸ ἀκροατήριον εἶχε τὶς γνωστὲς ἐκεῖνες κινήσεις κοπαδιοῦ ἀπὸ γίδια ποὺ ἀλληλοσπρώχνονται κι' ἔκανε τὸ κιγκλίδωμα νὰ τρίζη, ὁ προεδρεύων δικαστὴς ἔβριζε καὶ τὸ ἀκροατήριον.

— Βρὲ ζῶα ! Γιὰ στάνη τὸ πήρατε δῶ ; Θὰ διατάξω νὰ κενωθῆ ἡ αἴθουσα. Κλητῆρ ! Τέτοιο τετράποδο ποὺ εἶσαι, αὐτὰ θὰ γίνονται !

Ποτὲ δὲν τιμωρήθηκε γιὰ τὴ γλώσσα του. Ἦταν δικαστὴς ἀπ' τοὺς λίγους στὴν ἐντιμό-

τητα και στην αξία. Είχε λοιπόν και τὸ κράτος τὴ λογικὴ του. Πίστευε πὼς ἂν κόψη τὸ φυσικὸ ἐλάττωμα σ' ἓναν καλὸ δικαστὴ, θὰ τοῦ χαλάση καὶ τὰ προτερήματα. Οἱ ἄνθρωποι δὲν ἀκρωτηριάζονται. Κι' ἐδῶ τουλάχιστον ἡ θεωρία ἦταν σωστὴ, ἐπειδὴ πραγματικά, χωρὶς τὸ ὑβρεολόγιό του, ὁ δικαστὴς μας οὔτε τὴ συνειδησὴ του μποροῦσε νὰ κρατήσῃ ἄψογη, οὔτε τὴν κρίση του κοφτερὴ καθὼς ἦταν.

Ὅταν οἱ πολιτευόμενοι μιᾶς ἐπαρχίας παραπονέθηκαν κάποτε στὸν προϊστάμενο τῆς Δικαιοσύνης καὶ ζήτησαν νὰ ἐπιβάλῃ στὸ δικαστὴ νὰ εἶναι εὐγενὴς τουλάχιστον ὅταν προεδρεύῃ, ἐκεῖνος τοὺς ἀπάντησε:

— Θέλετε νὰ τοῦ χαλάσωμε τὴ δίαιτα, γιὰ νὰ βγάξῃ στραβὲς ἀποφάσεις;

Ὅσο γιὰ τὸν ἴδιο τὸ δικαστὴ, αὐτὸς θᾶβρισκε λογικώτερο νὰ τοῦ κάμουν ἐγχείρηση γιὰ νὰ τοῦ διορθώσουν τὸ ρόζο τῆς μύτης του λόγου χάριν ἢ ἄλλο φυσικὸ ἐλάττωμα, παρὰ ἐκεῖνο ὅπου ἀναγνώριζε τὴ βούληση τῆς φύσεως, ἀκόμα καὶ τὴ σοφία της! Ἐπίστευε πὼς ἐπίτηδες ἡ φύση τὸν ἔκαμε ὑβριστὴ, γιὰ νὰ τὸν ἀνακουφίξῃ καὶ νὰ τὸν κρατῇ ἰσορροπημένον. « Ἐκεῖνος ποὺ ἀνακατώνεται μὲ ἀνθρώ-

πους — ἔλεγε — καὶ δὲν τοὺς βρίζει, εἶναι βόϊδι τῆς ὑπομονῆς ποὺ μασσᾷ τὸ χόρτο του (ἦταν ὁ λιβελλὸς του γιὰ τὸν Ἐπίκτητο καὶ τὴ στωϊκὴ φιλοσοφία). Ἔρχονται στιγμὲς ποὺ κι' ἐγὼ δὲν τοὺς λέω οὔτε τὰ μισὰ ἀπ' ὅσα πρέπει νὰ πῶ! μάλιστα! εἶμαι κι' ἐγὼ... » — ἔβρισε καὶ τὸν ἑαυτό του, ὄχι βέβαια γιὰ μιὰ φορὰ. Ὅσο συλλογιζόταν πόσο ριζωμένο τοῦ ἦταν τὸ ἀγιάτρευτο ἐλάττωμά του, πίστευε πὼς κάθε ἄλλη θεωρία τοῦ κόσμου ἀπ' αὐτὴ ποὺ εἶχε, θὰ ἦταν ἀνόητη, καὶ μιὰ φορὰ ποὺ πήγαινε περὶπατο μὲ φίλο του συνάδελφο κι' ἄκουσε ἀπ' αὐτὸν τὴ φιλικὴ συμβουλὴ νὰ μετριάσῃ λίγο τὸ ὑβρεολόγιο ἐπειδὴ τελευταῖα ἔγινε ζήτημα στὸν Ἄρειο Πάγο, ὁ δικαστὴς σήκωσε τὸ μπαστοῦνι του καὶ τοῦδειξε ἓνα γάϊδαρο ποὺ ἔβρισκε:

— Τὸν βλέπεις;

— Τὸν βλέπω.

— Εἶναι τὸ χρησιμώτερο τετράποδο ἀπ' ὅσα ξέρω, ἐπειδὴ, μαζὶ μὲ τὰ βαρεὰ πράματα, τοῦ φορτῶνομε τὶς ἀνθρώπινες ἀναισχυντίες καὶ τὶς βαστᾷ μὲ ὑπομονή, ὅπως κάθε ἄλλο φόρτωμα. Μόλις τὸν ὀνομάσῃς, περιγράφεις ἓνα σωρὸ ἀνθρώπινες ιδιότητες, ποὺ αὐτὸς θὰ

ἦταν ντροπιασμένος ἂν τις εἶχε, — μολαταῦτα, τὶς παίρνει ἀπάνω του. Τὸ ὄνομά του εἶναι μιὰ λύση. Καὶ μοῦ λές νὰ τὴν ἀφήσω! Μὰ τότε τί θὰ πῶ ἅμα ἔρθουν μπροστά μου οἱ...

Καὶ ξαναβλέποντας μέσα στὸ νοῦ του τὰ ἠθικὰ ὑποκείμενα ποὺ περνοῦν ἀπ' τὸ δικαστήριο καὶ τὰ ὄσα φτιάνουν οἱ ἄνθρωποι γιὰ νὰ κυνηγήσουν τοὺς ὁμοίους των, ἔνωσε πάλι ν' ἀνεβαίνει μέσα του τὸ ὑβρεολόγιό του, δῶρο σκοτεινὸ καὶ θαυμάσιο τῆς φύσεως, ποὺ ἀπ' αὐτό, ἀλλοίμονο! ἐλάχιστο ἐρχόταν στὴν ἐπιφάνεια, ἐπειδὴ τὸ ἄλλο γύριζε πάλι στὰ βάθη τῆς συνειδήσεώς του καὶ τῶχανε. Δὲν εὗρισκε τὶς λέξεις ποὺ ἤθελε... καὶ τὶς κυνηγοῦσεν ἀγανακτισμένος... κι' ἂν δὲν τὸν βοηθοῦσεν ὁ γαῖδαρος, θᾶμενε συχνὰ μουγγός. Τὰ παράπονα γιὰ τὴν κατάσταση αὐτὴ ἔφταναν βροχὴ στὸ κέντρο. "Ἐβραζαν οἱ διαδόσεις. "Ἐλεγαν κάθε τόσο πὼς καλεῖται σὲ ἀπολογία καὶ πὼς τὸν στέλνουν σὲ μιὰ τρομερὴ ἐπαρχία μ' ἓνα μοναδικὸ καφενεῖο γεμάτο καπνοῦς, ποὺ ὄσοι παίζουν κοντσίνα ἐκεῖ μέσα, κατεβάζουν τὸ τραπουλόχαρτο χτυπώντας τὰ δάχτυλά τους στὸ τραπέζι σὰ ρόπαλο. Αὐτὰ ἔλεγαν. Μὰ τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν νὰ προσθέσῃ ὁ δικα-

στής στοὺς χαρακτηρισμοὺς του τὸ σκαντζόχερο, τοὺς βαθράκους, τὴ γκαμήλα, τὸ χοῖρο κι' ἄλλες προσωπικότητες τῆς ζωολογίας.

*

Ἐπιτέλους, ἦρθε μιὰ μέρα ποὺ ὁ δικαστὴς παρουσιάστηκε στὴν προεδρική ἔδρα τοῦ πλημμελειοδικείου εὐγενῆς. Ἦταν ἐντελῶς μεταμορφωμένος, ὅλος ἀβρότητα κινέζικη, καὶ μιλοῦσε μὲ θαυμαστοὺς ἐλιγμούς σὲ ψευδομάρτυρες, σὲ στρεψόδικους, ἀπ' τὸ φόβο μήπως ἀγγίξῃ τὴν εὐαισθησία τους. Θαῦμα! Τὸ ἀκροατήριο δὲν πίστευε τ' αὐτιά του... Κανένας δὲν ἔνωθε πὼς ὁ πρόεδρος ἔβγαλε καινούριο πετοῖ. Καμμιά ἐπίπληξη; Κανένα πρόστιμο; Τὸν ἀπειλήσαν ἴσως μὲ τὸ Καρπενῆσι; "Ὀχι.

Χωρὶς νὰ τὸ κάμῃ κανένας ἐπίτηδες, ἔτσι, μὲ τὸν ἀνεξήγητο τρόπο ποὺ γίνονται οἱ διαδόσεις, ἀκούστηκε πὼς ἦρθε στὴν πρωτεύουσα ἓνας διάσημος "Ἀγγλος γιὰ νὰ μελετήσῃ τὰ ἑλληνικὰ δικαστήρια, καὶ πὼς εἶναι, λέει, τώρα δά, παρὼν στὴ συνεδρίαση, ἀνακατεμένος μέσα στὸ ἀκροατήριο, ἰνκόγνιτο, γιὰ νὰ πιᾶσῃ τὸ σφιγμὸ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ κράτους. Αὐτὸ ἔφερε τὸν πρόεδρο στὴ σκληρὴν αὐτοθυσία νὰ δι-

κάση χωρὶς νὰ βρῖση. Ἄς μὴ φανῆ παράδοξο! Εἶχε γίνει τὸ 97. Ἡ Ἑλλάς ἔμενε μετανοημένη καὶ κακομοιριασμένη. Πίστεψε λοιπὸν πὼς ἡ σωτηρία της ἦταν ν' ἀποχτήση τὴν ὑπόληψη τῶν ξένων. Αὐτὴ ἡ ἰδέα τῆς ἔγινε παραλήρημα. Ὁ τελευταῖος ξένος παραγγελιοδόχος ποὺ περνοῦσε ἀπὸ δῶ γιὰ νὰ διαδώσῃ κουβαρίστρες ἢ καταπότια, μᾶς φαινόταν κριτὴς τοῦ ἑλληνισμοῦ, καὶ γενικὴ ἦταν ἡ τρομάρα μήπως κάνουμε κακὴ φιγούρα μπροστὰ του. Ὁ πανικὸς πῆρε στὸ ποτάμι του καὶ τὸ φυσικὸ ἐλάττωμα τοῦ προέδρου! Ἡ διάδοσις, πὼς ἤρθε Ἄγγλος μελετητὴς τῶν δικαστηρίων, βρῆκε τὸν πρόεδρο ἀπάνω στὴν ἔδρα χωρὶς νὰ προφτάσῃ νὰ τὴν ἐξακριβώσῃ, — κι' ὦ τοῦ θαύματος! κοιτάζοντας στὸ ἀκροατήριον, εἶδε στὸ βᾶθος νὰ κάθεται ἓνας μεγαλόσχημος κι' ἐπιβλητικὸς ἄνθρωπος, μὲ ἄψογες χιονάτες φαβορίτες, γαλανὰ μάτια κι' ἓναν ἀπίθανο λαιμοδέτη, ποὺ ἔμοιαζε πολὺ τοῦ Σαλισβουρῆ. Κοίταξε τὸ δικαστήριον σὰ νὰ τὸ δικάζῃ. Αὐτὸς εἶναι! Ἄμέσως ὁ πρόεδρος ξεντύθηκε — μὲ τί μαρτύριον! — τὸν ἑαυτοῦ, καὶ μ' ἓνα ἑλαφρὸ φτερούγισμα στοὺς κήπους τῆς κοινωνικῆς συμπεριφορᾶς, τρύγησε τὶς πιὸ

σπάνιες μαργαρίτες γιὰ νὰ τὶς προσφέρῃ σὲ ζωοκλέφτες, ψευδομάρτυρες, κουτσαβάκηδες κι' ἄλλα τέτοια ὑποκείμενα.

— Θὰ ἤθελα πολὺ νὰ μάθω, μάρτυς, ἐὰν ὑμεῖς ἠκούσατε ὄντως τὸν παθόντα νὰ ἐκτομίξῃ τὴν ἀνάρμοστον ἐκείνην φράσιν διὰ τὸν κατηγορούμενον πρὶν αὐτὸς ἐπιτεθῆ... Κλητήρ! Θὰ παρακαλέσω νὰ γίνῃ στὸ ἀκροατήριον ὀλίγη ἡσυχία. Ἄς παύσουν, παρακαλῶ, οἱ ψιθυρισμοί. Ἐντείνετε, σᾶς παρακαλῶ, τὴν προσοχὴν σας, κύριε μάρτυς. Ἐπιτρέψατέ μοι, κύριε συνήγορε, — θὰ διευκρινίσω πρὸ παντὸς αὐτὸ τὸ σημεῖον. Ἐλέγατε λοιπὸν, μάρτυς...

Τὴν πρωτάκουστη αὐτὴ μουσικὴ τῆ συνώδευαν κάπου-κάπου οἱ ἀβρὲς νότες τοῦ κουνουνοῦ, ποὺ ὁ πρόεδρος δὲν τὸ τράνταζε σήμερα ὅπως πάντοτε, ἀλλά, κουνώντας το ἑλαφρὰ μὲ τὰ δυὸ σχεδὸν δάχτυλα, τὸ εἶχε κάμει, ἀπὸ βραχνὴ ὀργισμένη καμπάνα, κουνουνάκι γιὰ ποιμενικὸ εἰδύλλιον. Ὁ πρόεδρος μαρτύρησε καταπίνοντας τὸν ἑαυτοῦ! Ἔτσι, ἔβγαλε πέρα τρεῖς ὑποθέσεις. Ὅταν ὅμως, ἀνοίγοντας τὸν τέταρτον φάκελλον, κάλεσε τοὺς μάρτυρες καὶ διάβασε τὸ πρῶτον ὄνομα: «Ἀναστάσιος Περλορέτος!», ἔξαφνα ὁ Ἄγγλος μὲ τὶς ἄσπρες

φαβορίτες προχώρησε μ' ὄλη τὴ μεγαλοπρέπεια τοῦ ἔθνους του καὶ ἤρθε μπροστὰ στὸ δικαστήριον λέγοντας:

— Παρῶν!

— Περλορέτος Ἀναστάσιος! Ξαναφώναξε ὁ πρόεδρος, ψάχνοντας μὲ τὸ μάτι στὸ ἀκροατήριον.

— Παρῶν, κύριε πρόεδρε, ξανάπε ὁ Ἄγγλος.

— Τί; Εἶσαι σύ; Ὁ Ἀναστάσιος Περλορέτος;

— Μάλιστα.

— Πῶς; Τί δουλειὰ κάνεις;

— Ὑελοπώλης.

— Ἀπὸ ποῦ;

— Ἀπὸ τοὺς Παξοῦς.

Στὴν ἀποκάλυψη τῆς ἀπάτης, ποῦ γι' αὐτὴ δὲν ἔφταιγε βέβαια ὁ ἀνύποπτος ἑπτανήσιος, ἐπειδὴ δὲ διατηροῦσε ἐπίτηδες τὶς θαυμάσιες φαβορίτες του γιὰ νὰ παίξῃ κάποτε τὸν Ἄγγλο, μὰ ἔφταιγεν ὁ νικημένος κι' ἄοπλος λαὸς ποῦ δημιουργοῦσε διαρκῶς φαντάσματα ξένων, τινάχτηκε ὁ πρόεδρος καὶ χούφτωσε μηχανικὰ τὸ κουδοῦνι:

— Βρέ! φώναξεν ἀγριεμένος.

Μανία τὸν ἔπιασε τότε νὰ βρῖση ὅλους τοὺς

Εὐρωπαίους, τὴ δύναμή τους καὶ τὸν πολιτισμό τους. Θύελλα ἀπὸ βρῖσιες ἀνέβηκε στὴ γλῶσσα του. Μὰ δὲν τὶς εἶπε. Δὲν τὶς εὔρισκε! Ἀνάθεμά τες! Ἔρχονται σὰν κοπάδι, σπρῶχνονται γιὰ νὰ μποῦν καὶ χάνονται μόλις θελήσης νὰ τὶς πῆς! Πρόφερε κάτι ἀρχικὰ σύμφωνα, «π.....», «μ.....», «σ.....», — μὰ εὐτυχῶς τὸ ἀγαθὸ τετράποδο ἀπ' τὰ λειβάδια, σὰ νᾶνιωσε τὴ σκάση του, τοῦστειλε ἀμέσως τ' ὄνομά του καὶ τὸν ἀνακούφισε.

— Μιὰ ὥρα, φώναξε στὸ σαστισμένο μάρτυρα, μ' ἔχεις ἐδῶ καὶ κάνω τὸ μαρκήσιο... γαῖδοῦρι!

Μόλις εἶπε τὴν τελευταία λέξη, ξαναβρῆκε τὸ χαμένο ἑαυτό του κι' ἐξακολούθησε νὰ δικάζῃ. Ἦταν ἡ πρώτη κι' ἡ τελευταία φορὰ ποῦ ὁ πρόεδρος παραστράτησε.

Η ΠΙΣΤΗ ΓΥΝΑΙΚΑ

Βασιλιάς Χαροὺν εἶχε πέντε γυναῖκες. Μιὰ νύχτα, ὁ Προφήτης τοῦ μίλησε στὸν ὕπνο του καὶ τοῦ εἶπε:

—Φύλαξε τὶς πέντε σου γυναῖκες. Τὰ πλούτη σου δὲν ἀξίζουν τίποτα, τὸ βασίλειό σου γίνεται σκόνη ἅμα χάσης μιὰ ἀπ' αὐτές. Οἱ πέντε σου γυναῖκες ξέρουν περισσότερα κι' ἀπ' τοὺς ἑκατὸ σοφοὺς σου. Μὰ ἔχε τὸ νοῦ σου γιὰ νὰ τὶς κρατήσης. Γυναῖκες εἶναι.

Ὁ Βασιλιάς ἔμαθε ἀπ' τὶς πέντε του γυναῖκες ὅλη τὴ σοφία, ὅση μπορεῖ νὰ βρεθῆ σὲ τοῦτο τὸν κόσμο. Ἡ ὁμορφότερη ἀπ' τὶς πέντε τὸν ἔπαινε στοὺς κήπους του καὶ μελετοῦσαν μαζὶ τὶς ἀμέτρητες γραφές ποὺ ἔχει

γράφει τὸ κοντύλι τοῦ Θεοῦ σὲ λουλούδια
καὶ σὲ φύλλα. Δὲν ἤξερε βέβαια κι' αὐτὴ γιὰ
ποιοῦ λόγου ὁ δημιουργὸς εἶχε τὴν ὑπομονή
νὰ δείξῃ στὸ ἴδιο λουλουδί διακόσια χρώ-
ματα, γιατί τὸ ζουζοῦνι πὸν ἀποκοιμιόταν
στὴν καρδιά τοῦ κρίνου ἀργοῦσε πολὺ νὰ
ξυπνήσῃ καὶ γιατί ἡ πεταλούδα πὸν ἄγγιζε
τὸ ἄνθος κι' ἔφευγε εἶχε στὰ πασουμάκια της,
στὰ ροῦχα της καὶ στὴν κεφαλὴ της μετὰξι
καὶ χρυσάφι, ὅσο δὲν εἶχαν γιὰ προῖκα οὔτε
οἱ κοπέλες πὸν ἔφερναν ἀπ' τὸν Εὐφράτη
μιὰ φορὰ γι' ἀρρεβωνιαστικὲς στὸ Βασιλιᾶ
Χαροῦν... "Ὅχι, δὲν ἤξερε τὸ γιατί, μὰ ἤξερε
τὸ τί. Κι' ὁ Βασιλιᾶς ἔνιωθε πὸς μεγαλώνει
τὸ βασιλείου του ὅσο μαθαίνει τέτοια μικρὰ
πράγματα. Κι' ἡ ἀγαπημένη του γυναίκα, ὀδη-
γώντας τον ψηλὰ καὶ χαμηλὰ, σὲ περιβόλια
καὶ σὲ λόφους, σὲ κρυψῶνες κι' ἀγναντέματα,
τοῦλεγε:

— Κοίταξε. Πάντα κοίταξε... Ὁ κόσμος
εἶναι φῶς, ὁ ἄνθρωπος εἶναι μάτια. Ὁ νοῦς
εἶναι μάτια. Οἱ τέσσερις ἐποχὲς χορεύουν γύρω
σου γιὰ νὰ χαρῆς. Κι' ἐνῶ γυρίζουν αὐτές,
τὸ φῶς σκοτεινιάζει ἐδῶ καὶ χαράζει ἀλλοῦ,
σβύνει στὸν ἥλιο κι' ἀνάβει στὸ σμάλτο τῶν

φτερῶν τῆς χρυσόμυγας, πεθαίνει στὸ ἄστρο
καὶ λάμπει σὲ μιὰ στάλα ξεχασμένη ἀνάμεσα
σὲ δυὸ φύλλα, χιονίζει στὸ βροντόνερο πὸν
γκρεμίζεται, ἀσημίζει στ' ἀκρόφυλλα τῆς λεύ-
κας, τρέχει σὲ νερό, πῆζει σὲ χαλάζι. Ἡ
πλάση νιάζεται γιὰ νὰ μὴν ἔρθῃ ποτὲ στὴν
ψυχὴ σου μαράζι καὶ στὸ νοῦ σου συλλογὴ...
Κοίταξε.

Ἐφοῦ πέρασαν χρόνια κι' ἀπόλαψαν πολλὰ
τὰ μάτια τοῦ Βασιλιᾶ Χαροῦν, ἡ ἀγαπημένη
του γυναίκα, μιὰ νύχτα, τὸν ἄφησε καὶ δὲν
ξαναγύρισε. Ὁ Βασιλιᾶς ἔκλαψε πολὺ, κρυφὰ
ἀπ' τὸ λαό του κι' ἀπ' τοὺς σοφοὺς του, γιὰ
νὰ μὴ μάθουν ποτὲ οἱ ἄνθρωποι πὸς ἓνας Βα-
σιλιᾶς εἶν' ἀδύνατος σὰν αὐτούς. Ἐνιωθε πὸς
αὐτὴ ποῦφυγε πῆρε μαζί της τὸν κόσμο, ξεχα-
σμένο ἀπάνω στὴν καρδιά λουλουδιοῦ, δὲν
ξανάειδε κλαρὶ φορτωμένο καρπὸ μήτε χορὸ
πεταλούδας στὸν ἀέρα.

Τότε ἦρθε ἡ δευτέρη γυναίκα του καὶ τὸν
παρηγόρησε.

— Ἀπὸ δῶ καὶ πέρα, Βασιλιᾶ μου, τοῦ εἶπε,
ἀκουγε ὅπως πρῶτα κοίταζες, ἀκουγε, κι' ὁ
κόσμος πάλι θάνατ' δικὸς σου.

Καὶ σύμφωνα μὲ τὰ λόγια της, ὀδηγοῦσε

τὸ Βασιλιᾶ Χαρὸν ν' ἀπολάβῃ ὅ,τι ἦταν ἦχος καὶ μιλιά, μουρμούρισμα καὶ βουβή σιωπή. Τοῦμαθε τὶς φοβερὲς ἱστορίες ποῦναι μέσα στὸ βογγητὸ τῶν ἀνέμων, ὅταν τὰ δέντρα σπαράζονται κι' οἱ κλάδοι χτυπιοῦνται μεταξύ τους σὰν ἀποφασισμένοι πολεμιστάδες. Τὸν ἔμαθε ν' ἀκούῃ τοὺς στοχασμοὺς τοῦ Θεοῦ στὴ ρυθμικὴν ἀνάσα τοῦ πελάγου. Σὲ κάθε θάνατο κυμάτων ἀπάνω στοὺς ὀρθοὺς κάβους, τοῦδειχνεν ἑκατομύρια μπριλάντια, μαργαριτάρια καὶ τοπάτζια νὰ χορεύουν γιὰ μιὰ στιγμή στὸν ἀέρα καὶ νὰ χάνονται γιὰ νὰ ξανάρθουν. Ἀκούγοντας ἕνα πουλάκι, ἔφερε μπροστά του ρεματιῆς γεμάτες ἀπὸ καταστρόγγυλες ἀνοιξιάτικες λεῦκες ποὺ πίναν κελαδιστὸ νερὸ καὶ τὰ φύλλα τους δὲν ἠσύχαζαν οὔτε στιγμή. Κι' ὅταν τὸ καλοκαῖρι λιγοθυμοῦσε ἢ αὔρα καὶ φύλλο δὲν ἔπαιζε καὶ δὲν ἀκουνόταν τίποτα, τὸ βράδυ τοῦλεγε :

— Ἀκουγε τούτη τὴ σιωπή, καὶ θὰ ἰδῆς ὅλα τ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ καὶ θὰ διαβάσης ὅλους τοὺς στοχασμοὺς ποὺ δὲ φανερῶνται.

Χρόνια πολλὰ τοῦδῶκε τέτοιες χαρὲς. Ὅμως, μιὰ μέρα, τὸν ἄφησε κι' αὐτὴ καὶ δὲν ξαναφάνηκε. Ὁ Βασιλιᾶς Χαρὸν ἤθελε νὰ κλάψῃ

καὶ δὲν εἶχε ἄλλα δάκρυα. Θυμᾶμενος τὶς εὐτυχίες ποὺ τοῦδῶσαν οἱ δυὸ φευγάτες γυναῖκες του, ἀποτραβήχτηκε στὰ βᾶθη τοῦ παλατιοῦ του γιὰ νὰ μὴ δοῦν οἱ ἄνθρωποι Βασιλιᾶ τυφλὸ καὶ κουφό.

Τότε τὸν πλησίασε ἡ τρίτη του γυναῖκα.

— Βασιλιᾶ μου, τοῦ εἶπε, πίνε καὶ τρῶγε καὶ θὰ μάθης ὅσα δὲ γνώρισε βλέποντας κι' ἀκούγοντας. Οἱ μεγάλες χαρὲς βρίσκονται στὰ χεῖλη καὶ στὴν ἄκρη τῆς γλώσσας. Μιὰ γουλιὰ δροσερὸ νερὸ σοῦ δίνει τὰ μυστικὰ τῆς γῆς, δυὸ καρύδια μὲ τὸ μέλι ποὺ θὰ γευθῆς σ' ἀνεβάζουν στὶς πράσινες πλαγιὲς τοῦ Λιβάνου καὶ μιὰ κούπα κρῦο γάλα σὲ πλανᾶ σ' ὀδάνθιστα λειβάδια καὶ σὲ ἠλιόχαρους θάμνους ποὺ μόνο λιγερά κατοίκια τοὺς ἔχουν ἀγγίξει.

Κι' ἀφοῦ τοῦφερε κάμποσο καιρὸ τὴν ψυχὴ τοῦ ἔλατου καὶ τοῦ κέδρου νὰ πιῇ καὶ τοῦχυσε στὸ ποτήρι τὴ φλόγα τῶν ἀμπελιῶν καὶ τοῦ ἐτοίμασε φαγητὸ ἀπὸ γλώσσες συκοφάγων καὶ κοτσυφιῶν καὶ τοῦ πρόσφερε βατόμουρο μαῦρο σὰν τὴ νύχτα καὶ πορτοκάλι λαμπερὸ σὰν τὸν ἥλιο, ἤρθε μιὰ μέρα ποὺ τὸν ἄφησε κι' ἔφυγε. Κι' ὁ Βασιλιᾶς τραβήχτηκε πρὸς μέσα στὸ παλάτι, γιὰ νὰ συλλογιστῇ κι' αὐτὸν τὸ

χαμό. Κι' ὕστερα ἤρθεν ἡ τέταρτη γυναῖκα του καὶ τοῦ εἶπε:

— Ὁ κόσμος εἶναι μόνο εὐωδιά κι' ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι μόνο ἀνασασμός. Ἀπόλαψε τὰ μύρα τῆς γῆς καὶ τῆς θάλασσας καὶ κατέχεις τὸν κόσμο. Στάσου μιὰ στιγμή κι' ἀνάσασε τὸν ἀέρα κι' ἄκουγε τὰ μύρα του σὰ χαιρετίσματα ποὺ στέλνουν οἱ ἐρημιές στὶς ἐρημιές, οἱ θάλασσες στὴ στεριά καὶ οἱ στεριές στὶς θάλασσες, δίχως ἢ μιὰ νὰ γνωρίζῃ τὴν ἄλλη!

Κι' ὅταν σὲ λίγο ἔφυγε κι' αὐτή, ὁ Βασιλιᾶς βρέθηκε νὰ μὴν ἔχη κοντά του ἄλλη γυναῖκα παρὰ μιὰ καὶ τὴν τελευταία του. Ἦταν ἡ ἀσκημότερη. Ἦταν ἡ πιὸ ταπεινὴ κι' ἡ πιὸ ἀμίλητη. Αὐτὸς δὲν τὴν εἶχε λογαριάσει ποτέ. Μὰ ὅταν τοῦ πῆραν τὸ θρόνο καὶ δὲν ἦταν πιά Βασιλιᾶς κι' ἔφυγεν ἀπ' τὴ χώρα του νύχτα, κυνηγημένος, ρημαγμένος, γύρισε κι' εἶδε τὴν τελευταία του γυναῖκα στὸ πλευρό του.

Μιὰ μέρα, δυὸ σοφοὶ τῆς Ἀνατολῆς, ταξι-
δεμένοι στὴν Πόλη τοῦ Βυζαντίου, εἶδαν σὲ
σταυροδρόμι καθισμένο ἓνα ζητιάνο.

— Δοξασμένος ὁ Ἀλλάχ! εἶπεν ὁ ἓνας.
Δὲ σοῦ φαίνεται τοῦτος ὁ διακονιάρης νὰ
μοιάζῃ τοῦ Χαρούν, τοῦ Βασιλιᾶ;

— Ἀλλοίμονο! εἶπεν ὁ δεύτερος, δὲν
εἶν' ἄλλος ἀπ' τὸ Βασιλιᾶ Χαρούν, ποὺ τὸν
προσκυνήσαμε τὶς προάλλες στὸ θρόνο του.
Τόσο λοιπὸν εἶν' ἀλήθεια ποὺ ἡ πορφύρα καὶ
τὰ κουρέλια ὑφαίνονται στὸν ἴδιον ἀργαλειό;

Πῆγαν κοντὰ κι' ἄκουσαν τὸν τυφλὸ ζη-
τιάνο νὰ λέη στοὺς διαβάτες:

— Ὅποια μονέδα κι' ἂν μοῦ φέρετε δῶ,
θὰ σᾶς πῶ τίνος Βασιλιᾶ τὸ πρόσωπο ἔχει
ἀπάνω της σκαλισμένο, φτάνει νὰ τὴν ψά-
ξουν τὰ δυὸ μου δάχτυλα.

Οἱ διαβάτες σταματοῦσαν στὸν τυφλὸ ζη-
τιάνο κι' ἔβγαζαν παλιές μονέδες, κι' ἄλλες
τοῦ καιροῦ τους, καὶ τοῦ τὶς ἔδιναν νὰ τὶς ψάξῃ,
προσμένοντας πὼς κάπου θὰ γελαστῇ. Μὰ ὁ
τυφλός, χαϊδεύοντάς τες λίγο, ἔλεγεν ἀλάθευτα:

— Ἡράκλειος... Θεόφιλος... Ἰουστινια-
νός... Λέων ὁ Ἀρμένιος...

Δὲν ἔχανε καμμιά. Ὅλες τὶς βασιλικές μορ-
φές, ἂν δὲν ἦταν τριμμένες ἀπ' τὸν καιρό, τὶς
ἔβλεπε μὲ τὰ δάχτυλά του.

— Γιὰ ξήγα κι' αὐτὴν ἐδῶ, εἶπεν ὁ ἓνας σο-

φὸς τῆς Ἀνατολῆς, δίνοντάς του ἓνα φλουρί.

— Αὐτὸ... εἶπεν ὁ ζητιάνος καὶ κόμπιασε, ἔπειτα πάσκισε νὰ μιλήσῃ, κατάπιε λίγο, συλλογίστηκε, βρῆκε τὴ μιλιὰ του...

— ... αὐτὴ ἐδῶ δὲν ἔχει πρόσωπο... Μόνο γράμματα. Καὶ λένε: «Πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ Βασιλιᾶ μας Χαρούν».

Ἵστερ' ἀπ' αὐτὴ τὴ δοκιμὴ, οἱ δυὸ σοφοὶ ἔνωσαν τὴν καρδιά τους νὰ δαγκώνεται κι' ἀποτραβήχτηκαν, μήπως γυρίσουν στὴν Ἀνατολὴ χωρὶς σοφία. Γιατὶ καμμιά συμφορὰ δὲν πρέπει νὰ ξαφνίξῃ ἓνα σοφό.

— Ἄ! εὐλογημένη ἐσὺ ποὺ παραστέκεις ἀκόμα τὸ Βασιλιᾶ ζητιάνο καὶ τὸν ὀδηγᾷς νὰ βγάξῃ τὸ ξερὸ ψωμί του! συλλογίζονταν κι' οἱ δυὸ στὸ δρόμο. Δόξα σου, ταπεινὴ κι' ἀμίλητη. Δόξα σ' ἐσένα, γοργομάτα, τελευταία καὶ πιστὴ γυναῖκα του, Ἀφὴ!

Ἡ ΜΕΤΑΘΕΣΗ ΤΗΣ ΜΑΝΤΖΟΥΡΑΝΑΣ

Αντίκρου στο Γυμνάσιο καθόταν τὸ πιὸ ἀνήσυχο θηλυκὸ τοῦ τόπου, ἡ Μαντζουράνα. Ὅταν βγαίναμε στὸ διάλειμμα καὶ μ' ἓνα πήδημα βρισκόταν στὴν ταράτσα καὶ βλέπαμε στὸ δυνατὸν ἀέρα ν' ἀνεμίζη τὸ κόκκινο φουστάνι της μαζί με τ' ἀπλωμένα ροῦχα ποὺ μάζευεν ἀπ' τὸ σκοινί, ὁ κατάλογος γέμιζε τὴν ἄλλη μέρα μηδενικά. Ἦταν ὠραία; Κάθε ἄλλο. Ἦ κίνηση! Αὐτὸ ἦταν τὸ στοιχεῖο της κι' ἡ ὁμορφιά της. Δὲν ἠσύχαζε ποτέ. Δὲν περπατοῦσε. Πηδοῦσε. Δρασκέλιζε τὶς γλάστρες καὶ τὶς ἔσπαζε. Γκρεμιζόταν στὶς σκάλες. Ἀνέβαινε στὰ δέντρα τῆς αὐλῆς. Ἐψαχνε γιὰ φωλιές, κυνηγοῦσε τὰ τζιτζίκια κι' ἔτρωγε τὰ φρούτα

ξυνά. Καθένας ἀπὸ μᾶς, βλέποντας ἀπ' τὸ προαύλιο τοῦ σχολείου τὴ δαιμονικὴ αὐτὴ ἀνησυχία, ξεχνοῦσε τὸ μάθημα κι' ἐτοιμαζόταν γιὰ τὸ μηδενικὸ του.

— Μέσα, μαρή! τῆς φώναζε ἡ μάννα της. Μέσα, σ' λέου! Δὲ σοῦπα νὰ χώνισι στ' γῆς ἅμα βγαίν'νι ὄξου τὰ τσακάλια; Θὰ σὶ φᾶν μὴ τὰ μάτια, — κουρίτσ' πρᾶμα εἶσι!

Δὲν εἶχεν ἄδικο ἡ γριά, πὺ τὴν τρώγαμε μὲ τὰ μάτια. Μὰ μήπως ἡ Μαντζουράνα δὲν ἔκανε τὸ ἴδιο; Μᾶς κοίταζεν ἀπ' τὰ ψηλά τῆς ταράτσας, μᾶς κοίταζεν ἀπ' τὸ χαγιάτι, κατέβαινε ὡς τὸν τοῖχο, καὶ μὲ λαιμαργία παρακολουθοῦσε τὸ σουλάτσο μας, τὸ παιγνίδι καὶ τὸ κυνηγητό μας. «Ἀργολαβία», λέγαμε. Γιὰ ποιὸν ἀπ' ὄλους; Οἱ «ἐπιμελεῖς», ἐνάρετοι πάντα καὶ συντηρητικοί, ντρέπονταν νὰ τὸ πάρουν γιὰ λογαριασμό τους... Μόνο οἱ ἀμελεῖς οἱ καυμένοι, ὅσοι ἦταν τοῦ σχεδὸν καλῶς καὶ τοῦ κανονιοῦ, οἱ μόνοι πὺ γεφύρωναν τὸ σχολεῖο μὲ τὴ ζωὴ, χαῖδευαν τὸ ἀπάνω γυμνό τους χεῖλος μὲ κινήματα μουστακαλήδων ὑπαξιωματικῶν ἢ, κάποτε, προχωροῦσαν πρὸς τὸν τοῖχο γιὰ νὰ τῆς μιλήσουν. Ἡ Μαντζουράνα τότε τῶσκαζε ἀπὸ κεῖ, καὶ δρασκελίζον-

τας τὴν πετρόσκαλα, βρισκόταν ἀπάνου στὴν ταράτσα.

— Εὐὺλα κι κουμάτια νὰ γέν'ς, παλιουκάτσ'κου, μάτα-πίσου ζημιὰ! φώναζεν ἀπὸ μέσα ἡ μάννα της, ἀκούγοντας πὺς ἔσπασε ἄλλη γλάστρα.

— Σάμπως μοῦ κάνει ἀργολαβία! μοῦ εἶπε μιὰ μέρα ὁ συμμαθητῆς μου ὁ Γούμενος.

— Ἀλήθεια, μωρὲ Γούμενε; Σοῦγενεψε τίποτα;

— Περονῶσα καὶ μοῦ ζήτησε τὸ τόπι.

— Σοῦ ζήτησε τὸ τόπι; Μ' αὐτὸ εἶν' ἀργολαβία! Τῆς τῶδωκες;

— Λέω νὰ τῆς τὸ ρίξω ἀπ' τὸν τοῖχο τώρα. Τὸ σκάμε;

Ἡ τιμὴ πὺς θὰ παράστεκα σὲ μιὰν ὑπόθεση τόσο σοβαρὴ καὶ πὺς μὲ καταδέχτηκε γιὰ σύντροφο στὴν περιπέτεια τοῦ ἑνας μαθητῆς κανονιέρης, ἀμελῆς κι' ἀγαθὸς μαζί σὰν τὸν καλὸ μας τὸ Γούμενο, — τὸν εἶχαν βγάλει ἔτσι γιὰ τὸ συμπαθητικὸ πάχος του, — ἀκόμα καὶ τὸ ἐξαιρετικὸ μου τάλαντο ν' ἀπορρίπτωμαι στὰ μαθηματικά, μ' ἔκαμε νὰ θυσιάσω τὸ μάθημα τῆς Τριγωνομετρίας καὶ νὰ τὸν ἀκολουθήσω. Ἀνεβήκαμε τὸ μικρὸν ἀνήφορο πὺς πῆγαινε

στής Μαντζουράνας. Ὁ Γούμενος κρατοῦσε τὸ πέτσινο τόπι του, καινούριο, φανταχτερό, μὲ ζωηρὰ χρώματα, καὶ πῆγαιεν ἀντιχτυπώντας το ρυθμικὰ στὴ γῆ.

— Νά τη! μοῦ εἶπε, σκουντώντας με στὸν ἀγκῶνα.

Ἦταν ἡ Μαντζουράνα στὸ χαγιάτι — στὴν αὐλή — στὴν ταράτσα — στὸ παράθυρο — καὶ ποῦ δὲν ἦταν; καὶ ποῦ σταματοῦσε; Μιὰ στιγμή στάθηκε στὴν αὐλή καὶ μᾶς κοίταξε. Τί μάτι ἦταν αὐτό! Φοβηθήκαμε. Ὁ Γούμενος ἤθελε νὰ πῆ τὴν πρώτη λέξη. Μὰ ἐπειδὴ κανένας ποτὲ δὲ βρῆκεν αὐτὴ τὴν πρώτη λέξη, κοκάλωσε. Ἡ Μαντζουράνα τὸν ἔβγαλεν ἀπ' τὴ στενοχώρια.

— Βρέ! τοῦ εἶπε μὲ τραχειὰ φωνή. Ἄν εἶσαι ἄντρας, ρίξε μου τὸ τόπι.

Ἀπλώνοντας τὸ χέρι της στὸν ἀέρα, τῶπιασεν ἀμέσως, χύμηξε στὴ σκάλα, τὸ χτύπησε κάτω, ἀπὸ κεῖ ἀπάνω τὸ σφεντόνισε μ' ὄρμη σ' ἐμᾶς, ἔτσι ποῦ νὰ μᾶς σπάση τὸ κεφάλι, ἂν μᾶς εὗρισκε, ὡς ποῦ τὸ βρόντηξε δυνατὰ στὸν τοῖχο.

— Ξαναρίχτο, ἂν εἶσαι ἄντρας! εἶπε.

Καὶ πάλι τὸ πῆρε κι' ἔτρεξεν ἀπάνω καὶ

κάτω χτυπώντας το στὴ γῆ. Σὲ λίγο ἔβαλε τὰ κλάμματα. Τὸ δάκρυ πῆγαινε βροχή! Κλαίγοντας καὶ κάπου-κάπου καὶ γελώντας, ἐξακολούθησε νὰ παίζη τὸ τόπι, ὡς ποῦ ἀκούστηκεν ἀπὸ μέσα ἡ φωνὴ τῆς μάννας της. Τότε χόθηκε στὸ σπίτι. Δὲν ξαναβγῆκε. Τὸ τόπι ὅμως τὸ κράτησε.

— Τὴν εἶδες ποῦ κλαιγε! εἶπε ὁ Γούμενος.

— Τὴν εἶδα.

— Τί νᾶν' αὐτό;

— Σάμπως ξέρω, καῦμένε, ἀπὸ ἀργολαβία;

*

Τὴν ἄλλη μέρα ποῦ κοιτάξαμε τὸ σπίτι της, — νά ἡ Μαντζουράνα καὶ τὸ τόπι. Πηδοῦσε μαζί μ' αὐτό, πηδοῦσε σὰν αὐτό. Τὸ σφεντόνιζε στὶς καμινάδες καὶ σκαρφάλωνε καὶ στὰ κεραμίδια καὶ στὰ δέντρα ποῦ πιανόταν. Οἱ γειτόνοι ἔβαλαν τὶς φωνὲς γιὰ νὰ γλυτώσουν τὰ τζάμια τους.

Σὲ τέτοια κρίσιμη μέρα, ποῦ ἡ Μαντζουράνα πῆρε στὰ χέρια της ἀγορίστικο παιγνίδι, ἦταν φρόνιμο νὰ φορεθοῦν μόνο μαλακὰ καπέλλα. Κι' ὅμως τί βουλήθηκε τὸ πνεῦμα τοῦ κακοῦ! Τὸ πνεῦμα τοῦ κακοῦ πῆγεν ἀκριβῶς

αὐτὴ τὴν ἡμέρα στὸν ἀποστεγνωμένο καὶ βλοσυρὸ δικηγόρο τῆς ἐπαρχίας, ἀποτυχημένο καὶ ἀτρόμητο πολιτευόμενο, τέως δημοτικὸ σύμβουλο, διορθωτὴ τῶν κακῶς ἐχόντων, ἀπαραιτήτο στὸ φαρμακεῖο ἑφτὰ ὡς ἑννέα τὸ βράδυ, σοφὸ γνώστη χρονολογιῶν καὶ γεγονότων, καὶ μὲ ἀμφίβολα βαμμένο ὑπογένειο, — γιὰ νὰ τοῦ ὑποβάλῃ τὴν ἰδέα νὰ φορέσῃ τὸ ἡμίψηλό του. Ἦταν ἓνα σκληρὸ μὲ ἐντελῶς ἀπίθανη καμπύλη, καπέλλο ἀπὸ κεῖνα πού ταράζουν κάποτε τὸ θανατερὸ ρυθμὸ τῆς ἐπαρχίας ὅταν ἐμφανίζονται σὰν τὰ μετέωρα. Ποιὸς θὰ μάθῃ ποτὲ γιὰτὶ ἓνα ἐχέμυθο ἔπιπλο σὰν τὸ ντουλάπι ἐξομολογεῖται στὴ δημοσιότητα μιᾶς μικρῆς πολιτείας μυστικὰ πού ἦταν κρυμμένα ὀλόκληρη δεκαετία, ὅπως τὸ μελιτζανὶ φουστάνι, τὸ ἐμβρόντητο καπέλλο, ἢ ρεντιγκότα πού διηγεῖται παρουσιάσεις καὶ ἐπίσημες δοξολογίες; Ἡ ἀφορμὴ εἶναι συνήθως κάποια ἑορτὴ Ἁγίου ἀγνώστου, χωρὶς ἐκκλησία καὶ χωρὶς πελατεία. Ἦσως ἦταν τέτοια μέρα. Ὁ τέως σύμβουλος, γυρίζοντας ἀπὸ ἐπίσκεψη, πέρασε μπροστὰ στὴ Μαντζουράνα, μὲ τὸ θυμωμένο του καὶ ἐπίσημο βῆμα. Τὸ σκληρὸ του δὲν ἐννοοῦσε μὲ κανένα τρόπο νὰ τοῦ καθῆσθαι

ἄνετα στὴν κεφαλὴ. Εἶχε κάποιο ὕψος προσωρινότητας καὶ ἀνησυχίας. Ἡ Μαντζουράνα τὸ μελέτησε καλὰ, σφεντόνισε τὸ τόπι, — καὶ ὁ θόλος ἔπεσε μὲ πάταγο, σὰν κτίριο. Ὁ διάβολος θέλησε καὶ θέατρο. Εἴμαστε αὐτὴ τὴν ὥρα στὸ διάλειμμα. Ὅλο τὸ Γυμνάσιο, μὲ ἓναν πύραυλο ἀπὸ χάχανα, χαιρέτισε τὸ βομβαρδισμένο ἡμίψηλο! Μὰ τὸ πρόσωπο πού ἔπαθε δὲν ἦταν τυχαῖο. Μιὰ καὶ δυὸ τράβηξε στὸν πολιτικὸ ἀστυνόμο, γιὰ νὰ ζητήσῃ τὴν τιμωρία πού ἔπρεπε. Ἡ Μαντζουράνα φωνάχτηκεν ἀμέσως στὴν ἀστυνομία. Ἡ μάννα της πήγαινε ἀπὸ πίσω, τραβώντας τὰ μαλλιά της:

— Κακὸ νὰ μῶρθ', κουρίτσ' πράμα στ' ἄστυνομία; Ριζὶλ' γίν'κα στὴν κοινουνίγια!

*

— Ξέρεις πού μᾶς βάζεις σὲ μελάδες; εἶπε ὁ ἀστυνόμος, κοιτάζοντας ἀπ' τὴν κορφὴ στὰ νύχια τὴν κοπέλλα μὲ τὸ μάτι του πού εἶχε ἰδῆ τόσα καὶ τόσα! Ἐπειδὴ ἐγὼ στεροῦμαι πιστώσεως, θὰ πάρετε τὴν Μαντζουράνα Κατσαβούλη μ' αὐτὸ τὸ ἔγγραφο ἐδῶ, θὰ τὴν παρουσιάσετε στὸν κύριον Νομάρχην καὶ θὰ τὸ ἐπιδώσετε ἰδιοχείρως...

Καὶ τὴν ξανακοίταξε στὸ στήθος καὶ στὶς λαγόνες ὀλος ὑποψία. Ὁ νομάρχης, διαβάζοντας τὸ ἔγγραφο δυὸ καὶ τρεῖς φορές γιὰ νὰ βεβαιωθῆ πὼς δὲν κάνει λάθος, ἔριξε τὰ ματογυάλια του πρὸς τὴν κοπέλλα ποὺ στεκόταν μπροστά του, περιεργάστηκε γοργὰ τὶς καμπύλες τῆς καὶ τὶς εὐθεῖες καὶ γωνίες, — γιὰτὶ ὅλη τὴ γεωμετρία θὰ τὴν εὗρισκε κανεὶς στὸ νευρικό τῆς σῶμα, — καὶ τέλος κοίταξε τὸ αὐστηρό τῆς μάτι ποὺ ἔπαιξε ὄλο ἀνησυχία.

— Νὰ κληθῆ μιὰ στιγμή ὁ γιατρός, εἶπε.

Ὁ γιατρός ἦρθε μὲ τὸ γνωστό του βῆμα, ἀργότατο περπάτημα, ποὺ δὲν ἐννοοῦσε νὰ τὸ συντομέψῃ οὔτε γιὰ τὶς πιὸ σοβαρὲς ὑποθέσεις, οὔτε καὶ μπροστὰ στὸν κίνδυνο, — τόσο ἦταν βέβαιος πὼς ὅλα ὅσα γίνονται στὸν κόσμον τοῦτο, καὶ τὰ στραβά καὶ τὰ καλὰ καὶ τ' ἀπίθανα, καὶ τοὺς βομβαρδισμοὺς τῶν σκληρῶν ἐπαρχιακῶν καπέλλων, ἡ φύση τὰ εἶχε ὀρίσει. Ὅταν, σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολὴ τοῦ νομάρχου, πῆρε τὴ Μαντζουράνα σ' ἓνα ἰδιαιτέρο γραφεῖο καὶ τὴν ἐξέτασε, γύρισε καὶ εἶπε ἀτάραχα στὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ κράτους:

— Εἶναι αὐτὸ ποὺ ὑποπιέυεται ὁ ἀστυνόμος.

— Δηλαδή; ρώτησεν ὁ νομάρχης.

— Ἡ φύσις ἔκαμε στὸ φτωχὸ αὐτὸ πλάσμα τὸ λάθος, τὸ ὁποῖον μοιάζει μὲ τὸ γνωστὸ τῆς γραμματικῆς «ὁ καὶ ἡ λέμβος»... καὶ ἀφῆκε στὴν ἰατρικὴ νὰ τὸ διορθώσῃ. Μιὰ μικρὴ χειρουργικὴ ἐπέμβασις θὰ ἀποκαταστήσῃ τὰ πράγματα. Ἡ κοπέλλα πάντως εἶναι ἄντρας. Πρέπει νὰ ντυθῆ ἀμέσως τὰ ροῦχα τοῦ φύλου τῆς, γιὰ ν' ἀποφύγωμε σοβαρότερες ἀνωμαλίες.

Δυὸ φορές ἔρχεται ὁ ἄνθρωπος στὸν κόσμον. Σήμερα γεννήθηκε ἡ Μαντζουράνα. Αὐτὴ ποὺ δεκαεπτὰ χρόνια ἦταν πρᾶμα τοῦ Θεοῦ, ποὺ τὴ συνήθισαν νὰ χαμηλοβλέπῃ, νὰ μπαλώνῃ, ν' ἀπλώνῃ τὰ ροῦχα καὶ νὰ κοκκινίξῃ στὸν ἄσκημον λόγο, ἐνῶ ἡ στρίγγλα ἡ δημιουργία τῆς μουρμούριζε μέρα καὶ νύχτα πὼς ἔκαμε λάθος καὶ τὴ σφεντόνιζε στὶς ταράτσες καὶ τὴν ἀνέβαζε ἔστα δέντρα καὶ τῆς ἔδινε στὸ χέρι ραβδιὰ καὶ πέτρες καὶ τόπια κι' ὅ,τι ἦταν ὀλέθριο γιὰ τὰ τζάμια καὶ γιὰ τὶς σοβαρὲς ἐμφα-

νίσεις ενός τέως συμβούλου, ή Μαντζουράνα, πού μαρτύρησε στην άοριστία, τώρα τοποθετήθηκε. Μπήκε στην κυβέρνηση του κόσμου. Ἐπὸ πρόβατο ἔγινεν ἔξουσιαστής. Ἐπ' τὴ βελόνα πέρασε στην ἐνέργεια! Ἐπ' τὸ ἔνστικτο καὶ τὸ παράπονο, στή βούληση καὶ στὸ λογικό. «Εἶσαι ἄντρας...» τῆς εἶπεν ὁ γιατρός, — καὶ νά! ἡ Μαντζουράνα πήδηξε στή σκάλα καὶ φεύγει. Γιὰ πού; Γιὰ τ' ἀδέρφια τῆς. Γιὰ τὸ Γυμνάσιο. Θὰ βρεθῆ τσακάλι μέσ' τὰ τσακάλια, θὰ τοὺς φωνάξῃ ὅλες τὶς μιλιὲς πού τὶς εἶχε τόσο καιρὸ καταπιῆ! Τρέχει... Οἱ πλεξίδες τῆς λύνονται... Τὸ μαντήλι τοῦ κεφαλιοῦ τῆς πέφτει στὸ δρόμο... Ἡ ζώνη τῆς ξεκουμπώνεται ἀπ' τὴν ὀρμὴ καὶ πάει κι' αὐτή... Τρέχει... Τὰ φουστάνια τῆς τρελλαινόνται στὸν ἄνεμο, κουρέλια σὲ θρίαμβο, κι' αὐτὴ χύνεται, παίρνοντας σβάρνα διαβάτες, καρέκλες καφενεῖων, κόττες, ὅ,τι βρέθηκε μπροστά τῆς. Νίκη ὀργισμένη καὶ χαρούμενη μαζί, διαλαλώντας τὸ γένος πού παλεύει, ἐνεργεῖ καὶ ἔξουσιάζει, πού ἔγινε δικό τῆς!

— Ἄαααα! Παιδιά! Χά! χά! χά!...

Καμμιά εἰκοσαριὰ μαθητόπαιδα ἔρχονταν ἀπ' τὸ σχολεῖο. Καθὼς τὴν εἶδαν κι' ἔφτανε,

τόσο ξαφνίστηκαν, πὸν παίρνοντάς το σὰν τὶς αἰφνίδιες θεομηνίες, σὰν τὸ νερὸ καὶ σὰν τὴ φωτιά στὸ θυμὸ τους, γύρισαν πίσω καὶ τὸκοψαν λάσπη. Τρέχουν τρομαγμένα. Τὰ βιβλία τους σκορπιοῦνται στὸ γῶμα. Σοφοκλῆς, Ξενοφῶν, Θουκυδίδης, πέφτουν πτώματα. Ἡ Μαντζουράνα τὰ πατάει καὶ τρέχει. Νά, τώρα θὰ τοὺς φτάσῃ! Τώρα θὰ βρῆ τὸ κοπάδι τῆς.

— Σταθῆτε! Βρέεεεε! Σταθῆτε!

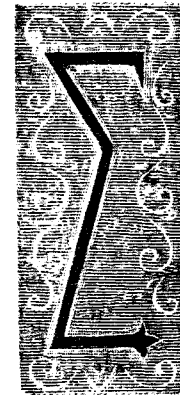
Κόσμος ἀπ' τὰ παράθυρα, διαβάτες ἀπ' τὸ δρόμο, χωρὶς νὰ νιώθουν τίποτα, παρακολουθοῦν τὸ ἀλαλητὸ καὶ τὸ κνηγητὸ, κι' ἡ μάννα τῆς Μαντζουράνας ἀπὸ μακρὰ δένει ἀπελπισμένα τὰ χέρια τῆς, κράζοντας τὸ νέο τῆς γιὸ μὲ τὸ παλιὸ καθεστῶς:

— Ποῦ πᾶς, μαρὴ! Ἄϊξι, μαρὴ!

— Δημιουργεῖται, κύριε Νομάρχα, σοβαρὸν ληξιαρχικὸν καὶ στρατολογικὸν ζήτημα, εἶπεν ὁ γραμματεὺς τῆς Νομαρχίας βάζοντας τὸν κοντυλοφόρο του στ' αὐτί.

**Η ΚΥΚΛΑΜΙΑ
ΤΟΥ ΑΝΑΠΛΙΟΥ**

τοὺς βράχους τῶν Ψαρῶν ἀπό-
μεινε, μετὰ τὴν καταστροφή, μιὰ
ζωὴ ἀκόμα κρυμμένη σὲ μιὰ
σχισμάδα. Οἱ βάρκες τῶν γαλ-
λικῶν πλοίων δὲν τὴν περιμάζε-
ψαν. Ὁ τρόμος δὲν τὴν ἄφηνε
νὰ βγῆ. Τέλος, ἡ πείνα τὴν ξε-
τρώπωσε. Περνοῦσε ἡ σκούνα
τοῦ γέρο Τούντα. Τὸ ἀπομει-
νάρι τοῦ χαμοῦ κουνοῦσε τὰ
χέρια του. Φώναζε. Τὸ κῦμα ἔσθυνε τὴν ἀδύ-
νατη φωνή του. Τὸ πλεούμενο τράβαγε τὸ
δρόμο του. Ἡ ἀπελπισμένη ζωὴ μολαταῦτα
ρίχτηκε στὸ κῦμα καί, κολυμπώντας μ' ὄση
δύναμη τῆς εἶχε μείνει, ὡς ποὺ τὴ νιώσανε,
ἀρπάχτηκε ἀπ' τὴν καλούμα ποὺ τῆς ἔριξαν
καὶ σκαρφάλωσε. Ἦταν μιὰ κοπέλλα. Ὁ γέρο

Τούντας ξαφνιασθηκε. Είχε κλάψει τὰ Ψαρά. Νά τα ἐκεῖ πάνω, καθὼς περνοῦσε ἡ σκούνα του, πέτρινος τάφος. Καὶ τώρα, τούτη ἡ ζωὴ πὺν πρόβαλε ἀπ' τὸ νερὸ καὶ γαντζώθηκε στὴ σκούνα καὶ γλύτωσε, τοῦ φάνηκε σὰν ἡ ἴδια ἡ ρωμιοσύνη πὺν ἐδῶ τὴ σκοτώνεις κι' ἐκεῖ ξαναζῆ. Ἡ κόρη, σὰ βεβαιώθηκε πὺς ἔπεσε σὲ χέρια ρωμιῶν, ἀνακάθισε ἀπάνω στὴ σκούνα, καὶ λαχανιασμένη ἀπ' τὸ κολύμπι, μὲ τὸ περδικωτὸ τὸ στήθος πὺν ἀνεβοκατέβαινε, κοίταζε γύρω της. Ζοῦσε. Τί ἄλλο εἶναι ἀπ' αὐτό; Ὅλα ξεχνιοῦνται. Ἡ θάλασσα ἦταν διαμάντι. Ὁ ἀγέρας σιγόπαιζε καὶ σιγοσφύριζε σὰ σκοινιά καὶ στοὺ φλόκο. Ἡ πλάση δὲν ἤξερε τὴν καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν! Δὲ θὰ τὴ μάθη ποτέ.

— Πὺς σὲ λένε; ρώτησεν ὁ καπετάνιος.

Δὲν ἀπάντησε.

— Ἐλα νὰ βάλῃς ἓνα στεγνὸ ροῦχο.

— Μαρώ, εἶπε τότε σαστισμένη.

Ὅταν κατάφερε, κρύβοντάς τὴν ἀπ' τὰ μάτια τῶν Τούρκων, νὰ φτάσῃ ὁ γέρο Τούντας στοὺ Ἀνάπλι, πῆρε τὴν κοπέλλα κι' εἶπε στὴ γυναῖκα του:

— Γριά, ἀπόχτησες παιδί, σὰν τὴ Σάρα.

Τρία χρόνια τώρα ἡ Μαρώ ζῆ στ' Ἀνάπλι. Ἀνθίζει κάτω ἀπ' τὸ βράχο τοῦ παραμυθιοῦ σὰν τὸ κυκλάμινο κάτω ἀπ' τὴν πέτρα. Καὶ δὲν ἦταν τάχα κυκλάμινο; Ὁ Θεὸς τῆς ἔδωκε αὐτὸ τὸ χρῶμα σὰ μάγουλα. Λίγες κοπέλλες ἀξιώθηκαν νὰ τῶχουν. Τὸ κυκλάμινο ἦταν ἔλαφρὰ χυμένο σὰ ἡσυχὰ μάγουλά της, στοὺ παιδιακίσιον πηγοῦνι, στὶς ἄκρες τῶν αὐτιῶν της, σὰ μελίγγια. Χαμηλόβλεπε κι' ἔριχναν τὰ τσίνορά της μενεξεδένιον ἴσκιον. Ἦταν ἡ ντροπὴ. Ἦταν ἡ παρθενιά κι' ἡ ἀγιωσύνη. Ὅταν τὰ κέρνα δάχτυλά της, γραμμένα μὲ τὸ κοντύλι, χυμένα, ἀγγίζαν τὶς δυὸ ὀλοκάστανες πλεξίδες της γιὰ νὰ τὶς ξαναρίξουν ἀπὸ τὸ στήθος στὶς πλάτες, ὅταν ἀνέβαινε τὴ μικρὴ πέτρινη σκάλα, κυπαρισσένια, σεμνόπρητη, μαυροντυμένη γιὰ κείνους ποῦχασε σὰ Ψαρά, οἱ γειτόνοι ἔλεγαν μέσα τους πὺς ἦταν ἀδύνατον νὰ συλλογιστῆ ποτὲ τὸ κακό. Μιὰ τέτοια στιγμή τὴν εἶδε, καθὼς περνοῦσε ἀπὸ κεῖ, ὁ Σάββας, φερμένος ἀπ' τὰ μέρη τῆς Λαμίας, νοικοκυρόπαιδο, πὺν φοροῦσε τὴ φουστανέλλα του χιόνι, ἀνέγγιχτη, μέσα στοὺ καταλερωμένο καὶ κουρελιασμένο Ἀνάπλι. Ὅλες οἱ ἰδέες, ὅσες τοῦδωσαν τὰ λίγα γράμματα πὺν ἤξερε, ζων-

τάνεψαν ἐκεῖ- δά. Ἡ ἐλεημοσύνη, ἡ καρτερία, ἡ στοργή, πῆραν γι' αὐτὸν τὸ κυκλαμι καὶ τὸ ντροπαλὸ τῆς Μαρωῶς. Οἱ ὄσιες κι' οἱ ἅγιες, ὅσες εἶχε ἰδῆ ζωγραφισμένες ἀπὸ Μανιάτες ἀγιογράφους στὸ μισοσκόταδο τῶν παρεκκλησιῶν, δένοντας μὲ σφιχτὸ μαντῆλι τὶς πλεξίδες τους, ποὺ ἦταν οἱ πλεξίδες τῆς Μαρωῶς, ἀκίνητουσαν ὀρθές στὴ φαντασία του, ἐνῶ ἓνα λιγνὸ κερὶ ἔλυωνε στὰ πόδια τους καὶ λύγιζε. Ὁ Σάββας ἔχασε τὸν ὕπνο του. Τ' ἀποφάσισε. Μιά, δύο, πῆγε στὴ γριὰ τοῦ ναυτικοῦ.

— Τὴν παίρνω! τῆς εἶπε.

Καλύτερη τύχη δὲν ἠθελαν γιὰ τὴν πεντάοφρανη. Ἡ γριὰ, σταυροκοπούμενη, τοῦπε νὰ κάμη ἀβασταγή ὡς ποὺ νᾶρθη κι' ὁ γέρος. Ὁ γέρος ἦρθε κι' ἔδωκε τὴ γνώμη του. Ὁ γάμος ἔγινε στὸν Ἀϊ-Σπυρίδωνα, καὶ μάλιστα μ' ἀπίστευτες τιμές, μὲ κανονιές. Ὁ Γρίβας ἀπ' τὸ Παλαμῆδι κι' ὁ Φωτομάρας ἀπ' τὸ Ἴτς-Καλὲ πιάστηκαν κι' ἔτυχε αὐτὴ τὴν ὥρα ν' ἀρχίσουν τὸ κανονίδι. Παπᾶς καὶ ψαλτάδες κατὰπιν βιαστικὰ τὴν ἀκολουθία. Μὰ τελοσπάντων τὸ μυστήριον ἔγινε.

*

— Ἀχ, τί βουνὰ εἶν' αὐτά! ἔλεγε ἡ νιόπαντρη κοιτάζοντας πέρα, πολὺ πέρα. Τί νᾶναι πίσω ἀπὸ κεῖ;

— Τόπος, παιδί μου.

— Νὰ βρισκόμουνα κεῖ!

— Τί θές, παιδί μου ἐσύ, στὸ ρημαγμένο τόπο;

— Ἄς βρισκόμουν ἄλλοῦ, θειά. Πέρα, πιὸ πέρα...

— Τί εἶν' αὐτὰ ποὺ λές; Ἐσύ, ποὺ εἶχες τὴν τύχη νὰ πάρης τὸ νοικοκυρόπουλο ἀπ' τὸ Ζητοῦνι;

Ἡ Μαρωὶ δὲ μιλοῦσε.

Ἐρχόταν ὁ ἄντρας τῆς. Ὅτι εἶχε μείνει στὸ Μωριά καὶ δὲν τῶκαψε ὁ Ἰμπραήμης, τῆς τῶφερνε. Τὰ λαχανικά. Τὰ ὀπωρικά. Τὰ κουφέτα ἀπ' τὸ μαγαζί. Τὰ χάδια. Τὰ παραμύθια. Τὰ κιθαρίσματα. Γιατὶ μόνο αὐτὸς εἶχε κιθάρα στὸ Ναύπλιο. Αὐτὴ καὶ τὸ βιολὶ τοῦ Φλογαῖτη, φάλτσα καὶ τὰ δύο, ἔφταναν γιὰ νὰ θυμίσουν μέσα στὴ δύστυχη πόλη τὶς ἐννέα διωγμένες Μοῦσες καὶ τὸν Ἀπόλλωνα. Λίγο ἱεροψάλτης ὁ Σάββας καὶ λίγο τραγουδιστής, ξεκρεμοῦσε τὴν κιθάρα, μοναδικὸ στόλισμα τοῦ κατάγυμνου τοῖχου, καὶ τραγουδοῦσε:

*Εἰς μὲ ἀνθερὴ μυροσίη
ἢ χάρις Εὐφροσύνη
εἰς δάση δροσερά,
τὸν Ἔρωτα δεμένον
τὸν εἶχε τὸν καυμένον
μὲ σίδερα σκληρά.*

— Δὲν μπορῶ νὰ τ' ἀκούω, λυπητερὸ εἶναι!
Ἄλλο χαθᾶ! τοῦλεγε ἡ Μαρώ.
— Ἄλλο, Μαρώ μου...
Καὶ τῆς τραγουδοῦσε σ' ἄλλον ἦχο:

*Χαίρετε ὄρη, φθορεῖς Τιτάνων!
Κρημνοὶ Ἀγραφῶν, Πήλιον, Ὀσσα!
ᾧ Πιερίας μνημεῖα τόσα,
Σάλπιγγες πάντα θούρων παιάνων!*

— Ὅχι ἄλλες σάλπιγγες! ἔλεγε ἡ Μαρώ.
Βαρέθηκα. Ἄποῦ ἔνωσα τὸν ἑαυτό μου,
φωτιᾶς καὶ βροντῆς ἀκούω. Μὲ τίς κανονιᾶς
στεφανώθηκα...

Κι' ἔβγαине στὸ παράθυρο.

— Νὰ μᾶς ἔπαινε κεῖνο τὸ καρᾶβι νὰ μᾶς
πήγαине ὄξω...

— Ποῦ ὄξω, Μαρώ; Εἶναι βασιλικὸ τὸ κα-
ράβι, εἶναι ντελίσι φράγκικο...

— Στὴ Φραγκιά νὰ μᾶς πήγαине. Στὰ Πα-
ρίσια...

— Τί δουλειὰ ἔχομε στὰ Παρίσια, Μαρώ
μου... Δὲν εἶναι τὰ χούγια μας τέτοια.
Ἐμεῖς εἴμαστε ρωμοί, δὲν τρώμε μπακά-
κους. Κι' ἔπειτα τί, γὰ μικρὸ τόχεις τ' Ἀνά-
πλι; Ἐδῶ εἶναι πολιτεία... Ἐδῶ εἶν' οἱ στρα-
τηγοὶ κι' οἱ καπετάνιοι.

— Τσαρούχια, σιλάχια καὶ κάπες! ἔλεγε
στραβομουτριάζοντας ἡ Μαρώ.

Γεννήθηκε στὴ Θεσσαλία ἀπὸ πατέρα μισο-
Δημητσανίτη κι' ἀπὸ μάννα Μακεδονίτισσα,
ἔζησαν λίγα χρόνια στὰ Σάλωνα, κουβαλήθη-
καν ὕστερα μὲ τοὺς ἄλλους ρωμοὺς στὰ Ψαρά,
τὴν ξερίζωσαν ἀπὸ κεῖ τὰ κανόνια τοῦ Χω-
σρέφ, τὴν πήρε ἡ σκούνα, τὴ δέχτηκε τ' Ἀνά-
πλι, — κι' ἡ Μαρώ πονοῦσε γὰ τὴ Φραγκιά.
Ἦταν ἀπ' τὶς ψυχῆς ποὺ βλέπουν ὄξω! Πέρα!
Ἦταν σὰν τὸ δειντρί ποὺ ριζώνει στὴν αὐλὴ καὶ
καρπίζει ὄξω ἀπ' τὸ φράχτη. Ποιὸς θὰ μάθη τί
θέλουν αὐτὲς οἱ ψυχῆς; Τὴν ὥρα ποὺ οἱ ἀρχόν-
τοι ἦρθαν ἀπ' τὴν Εὐρώπη στ' Ἀνάπλι κι' ἔτρω-
γαν ὄσπρια, ἡ Μαρώ ἔλεγε στὸν ἄντρα της

μουντζοκλαίγοντας και φέρνοντας τὰ γραμμένα δάχτυλα στὸν περιστερένιο τῆς λαιμό:
— Εἶμαι ὡς ἐδῶ ἀπὸ φακή!

*

Ἡ τύχη, σὰ νὰ τὴν ἄκουσε, τῆς ἔφερε τὴν Εὐρώπη μέσ' τὴν αὐλή της. Ἦρθε καὶ κάθησε στὸ ἀντικρυνὸ δωμάτιο ἕνας ἀπὸ τὰ εικοσιεφτὰ μέλη τοῦ « Πανελληνίου ». Εὐρωπαῖος. Γρηγόρης Σοῦτσος τ' ὄνομά του. Πριγκιπογενιά. Ἐρχόταν ἀπ' τὰ Παρίσια. Ἦταν χυτός, ντελικάτος. Μακρὰ δάχτυλα, βαρεῖα καὶ σοβαρὴ μιλιὰ. Μὰ ἐκεῖνο ποὺ θάμπωσε τὴ γειτονιά, δὲν ἦταν τὸ ἀξίωμα του κ' ἡ πριγκιπικὴ του καταγωγὴ, ὅσο τὰ παράθυρά του μὲ τὰ τζάμια. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Κυβερνεῖο, ἦταν τὸ πρῶτο σπίτι ποὺ ἔβαλε τζάμια στὸ Ναύπλιο. Ἡ γυαλάδα τους, τὸ ἀναμμά τους στὸ ἡλιοβασίλεμα, τὸ ἀόριστο, τὸ ἀμφίβολο, τὸ παραμυθένιο ποὺ ἔδινεν ἡ διαφάνεια τους στὰ μέσα ἀντικείμενα, ἀναστάτωσαν τὴ Μαρώ. Κλείνοντας αὐτὴ τὰ σανιδένια τῆς παραθυρόφυλλα, χωρίζοταν ἀπ' τὸν κόσμο. Κλείνοντας ὁ πρίγκιπας τὰ δικά του, εἶχε πάντα μπροστὰ του τὸ λιμάνι, τὰ βουνὰ καὶ τοὺς διαβάτες.

Ἄχ, ἡ Φραγκιά! Κοιτάζοντας ἡ Μαρὼ μέσα ἀπ' τὸ τζάμι, ἔτρωγε μὲ τὰ μάτια τὸ εὐρωπαϊκὸ κάθισμα ποὺ φαινόταν ἐκεῖ, — ἕνα ἦταν, — τὸ μικρὸ κομοδίνο καὶ τὰ πέντε δεμένα βιβλία ποὺ ἀκουμποῦσαν ἀπάνω του. Τέλος, ἦρθε κι' ἡ δόξα. Μιὰ Κυριακὴ μεσημέρι, ὁ Γρηγόρης Σοῦτσος, ἀπὸ ὑποχρέωση ποὺ τοῦστελε τὸ ἀντρόγυνο πέντε πορτοκάλια, ἀνέβηκε τὴ μικρὴ τους σκάλα καὶ πῆγε νὰ τοὺς χαιρετήσῃ μ' ὄλο τὸν ἀέρα τῆς ἡγεμονικῆς του γενιᾶς καὶ τοῦ Παρισιοῦ. Ἡ Μαρὼ ἔκαμε τρεῖς νύχτες νὰ κοιμηθῇ.

— Νὰ ἐκεῖνος ποὺ θὰ μὲ μάθαινε γαλλικά! εἶτε μιὰ μέρα στὸν ἄντρα της.

— Ὁ πρίγκιπας; Ἔλα στὰ καλά σου, Μαρώ.

— Θὰ σκάσω ἂν δὲ μοῦ τὰ μάθη τὰ γαλλικά!

Ὁ καλὸς Λαμιώτης τῆς παράστησε πὼς αὐτὸ εἶναι τρέλλα. Μὰ ξέροντας ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά πὼς τὸ τρελλὸ εἶναι κείνο ποὺ τραβᾷ τὶς γυναῖκες, κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ Μαρώ, ἔνιωθε μέσα του πὼς ἡ τρέλλα ἔγινε κιόλας. Εἶχε δίκιο. Τὴν πρώτη φορὰ, ὁ πρίγκιπας, γιὰ νὰ ξεφύγῃ, βρῆκε τὴν πρόφαση πὼς ἔχει συχνὰ συμβούλια μὲ τὸν Κυβερνήτη. Τὴ δεύτερη, πὼς

του λείπουν βιβλία. Τὴν τρίτη ὁμως, μαθαίνοντας πὼς ἡ ὡραία γυναίκα ἦταν ἀπομεινάρι τῆς καταστροφῆς τῶν Ψαρῶν, συγκινημένος, καταδεχτικός γιὰ τὴν ἀφέλεια τῆς, ἀνέβηκε στῆς Μαρῶς καὶ τῆς ἔγραψε σὰν καλὸς δάσκαλος τὸ ἀλφάβητο. Τὸ τέταρτο μάθημα κόπηκε στὴ μέση. Ἡ Μαρῶ, πετώντας χαρτὶ καὶ μολύβι, στάθηκε στὴ μέση, καὶ σιγοτραγουδώντας τὸ τραγοῦδι :

*Τὸ πόσο δίνουν τὸ φιλι
στὴ Δύση, στὴν Ἀνατολή,
τῆς παντρεμένης τέσσερα,
τῆς χήρας δεκατέσσερα,*

φώναξεν ἄξαφνα :

— Ἀκοῦς τί λέει τὸ κουτοτράγουδο, πὼς ἔχει μόνο τέσσερα τὸ φιλι τῆς παντρεμένης ; Ἔχει παραπάνω, ἔχει ἐξήντα, διακόσια φλωριά ! Νά το !

Κι' ἔσκασεν ἓνα φιλι τοῦ δασκάλου.

Ὁ Σοῦτσος ταράχτηκε. Μὰ ἦταν ἀργά. Σὲ μιὰν ἀρχόντισσα θάξερε τί νὰ πῆ, σὲ μιὰ χωριάτισσα δὲν ἤξερε. Τὴ φοβέρισε πὼς δὲ θὰ ξαναπατήση. Σὲ τρεῖς μέρες ξαναπῆγε. Κι' ὕστερα

τὸ λάθος ἔγινε καθημερινό. Τῶμαθε ἡ αὐλή, ἔπειτα ἡ γειτονιά, ἔπειτα ἡ Πρόνοια, ἔπειτα ἡ κορφή τοῦ Παλαμηδιοῦ. Ὁ ἄντρας τῆς, ἀπελπισμένος, πῆρε τὰ μάτια του κι' ἔφυγε στὸν πόλεμο, μὲ τὴν ἀπόφαση νὰ κυνηγήσῃ τὰ βόλια καὶ τὶς μπόμπες ὡς πού νὰ σκοτωθῇ.

Μιὰ μέρα, ἦρθε ὁ Νικολέττος ἀπ' τὸ Κυβερνεῖο κι' εἶπε τοῦ Σοῦτσου πὼς τὸν ζητεῖ ὁ Κυβερνήτης. Πῆγε καὶ παρουσιάστηκε. Δὲν τὸν βρῆκε καθισμένο στὸ γραφεῖο του καὶ σκυμμένο στὰ χαρτιά, ὅπως πάντα. Περπατοῦσε ἀπάνω-κάτω μὲ τὸ δεξιὸ χέρι πίσω. Ἀπάνω στὸ γραφεῖο του ἦταν λησμονημένο τὸ γεῦμα του, ἓνα φλυτζάνι λαχανόζουμο. Ἄξαφνα, ὁ Καποδίστριας στάθηκε ἀκίνητος κι' ἔριξε στὸ Σοῦτσο τὰ δυὸ μικρὰ του μάτια, πού ἔλαμπαν κάτω ἀπὸ τὰ θαυμάσια τόξα τῶν μαύρων του φρυδιῶν.

— Κύριε ! τοῦ εἶπε, Ροβινσῶνες δὲν εἴμεθα.

— .....

— Ροβινσῶνες δὲν εἴμεθα, σᾶς εἶπα. Κανεῖς ἀπὸ μᾶς δὲν κατοικεῖ μόνος του στὸ νησί του. Τὸ Ναῦπλιον δὲν εἶναι ἐρημόνησος καὶ δὲν εἰσθε ὁ Κροῦσος, κύριε Σοῦτσε ! Ἡ κοινωνία εἶναι δῶ. Τὸ λησμονήσατε.

— Ἐξοχώτατε...

— Ὑπάρχομεν γι' αὐτήν, κύριε. Γι' αὐτήν εἶμαι καλὸς ἢ κακὸς Κυβερνήτης, γι' αὐτήν εἶσθε καλὸς ἢ κακὸς πολίτης. Ἀπὸ σήμερα δὲν εἶσθε μέλος τοῦ « Πανελληνίου ». Χαίρετε.

Ὁ Γρηγόρης Σοῦτσος κατέβηκε τὴ σκάλα καὶ τράβηξε ἴσια στὴν αὐτοκτονία. Ὁχι σκοινὶ καὶ πιστόλι. Τιποτένια καὶ συνηθισμένα πράματα γιὰ τοὺς δειλοὺς. Ὁ Σοῦτσος ἔρριψε ἀπὸ τύψη. Τρεῖς μῆνες περπάτησε ἀκόμα μὲς τὴ μικρὴ κοινωνία, διαβάζοντας τὴν καταδικαστικὴ τῆς ἀπόφαση, τὸ σκεπτικὸ τῆς καὶ τὸ διατακτικὸ, σὲ χαιρετισμοὺς γλιαρούς, σὲ μουρμουρίσματα, σὲ κοιτάγματα. Τᾶνωθεν ὄλα. Κρυφογνώστης ἔγινε ἀπ' τὴν τύψη. Ἀπὸ γυαλὶ ἦταν οἱ διαβάτες. Ἐβλεπε μέσα τους τὴν κατηγορία. Τὴ συγγνώμη πουθενά. Ὁ ἴδιος εἶχε καταδικάσει τὸν ἑαυτό του. Εἶδε τὶς σπουδὲς του μάταιες, τὴ ζωὴ του πλάνη, τὴ νιότη του καπνὸ. Μιὰ γυναικούλα τὸν τράβηξε καὶ γλύστηρε. Ἦρθε στὴν πατρίδα του νὰ τὴν ὠφελήσῃ, πᾶνε ὄλα! Ἀφοῦ λοιπὸν τὸ προσατορικὸ φίδι ἐξακολουθεῖ νὰ σφυρίζῃ τὰ ἴδια στὸ αὐτὶ τῶν ἀνθρώπων κι' ὁ ἄνθρωπος εἶναι πάντα ὁ πρῶτος κάτοικος τοῦ θείου κήπου,

ποτὲ ὁ δεῦτερος, πάντα ἀνίδεος, πάντα ἔτοιμος νὰ γελαστῇ, νὰ χάσῃ τὸν κῆπο, νὰ μείνῃ ἀπέξω καὶ ν' ἀκούῃ τὶς βροντὲς τοῦ ἰδιοκτήτη, — « ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου... », — ἀφοῦ τὰ ἴδια γίνονται ἀπὸ τότε καὶ θὰ γίνωνται, ἄς τελειώσῃ αὐτὴ ἡ κωμωδία, — ἔλεγε μέσα του ὁ Σοῦτσος. Δικαιολογοῦσε τὸν Κυβερνήτη πού τὸν ἔκρινε, τὴ γυναῖκα πού ἦταν κοκορομυαλη, καὶ μόνο στὸν ἑαυτό του, σὰν ἄρχοντας, ἔδινεν ἄδικο. Κι' ὅσο περπατοῦσε τὶς νύχτες στὴν ἀκρογιαλιά καὶ τὰ συλλογιόταν αὐτὰ στὸ σκοτάδι, εὔρισκεν, ὁ ἀποδιωγμένος, πὼς ὄχι μιὰ Μαρώ, παρὰ ἓνα χαλίκι, ἓνα μαμουδι, μποροῦν ν' ἀλλάξουν τὴ γραμμὴ τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἅμα τοῦτο εἶναι γραμμένο, καὶ τότε ἡ νύχτα, τὸ τρεμάμενο φῶς μιᾶς ψαρόβαρκας πέρα, ἐνὸς ἄστρου ἀπάνω, ἐνὸς λύχνου στὸ Ἴτς-Καλέ, τὰ κύματα πού μούγριζαν στὰ μουράγια, ἡ κοινωνία, τὰ ἔθνη, τὸ ἄχυρο πού λέμε ἄνθρωπο, ἡ φήμη, ἡ ἀρετή, τοῦ φαίνονταν ὄλα μιὰ ἀλλόκοτη ἱστορία, πού ἓνα μόνο σοβαρὸ νόημα μπορεῖ ν᾿ἄχῃ, τὸ τέλος πού ὁ ἴδιος περιέμενε. Τὸν τρίτο μῆνα, ἦρθε ἓνας τύφος ἀπ' τὸ νερὸ τοῦ Ἀναπλιοῦ καὶ τὸν

ἀποτελείωσε. Ὁ Σοῦτσος πέθανε. Ὅλη ἡ κοινωνία τότε, ἀκυρώνοντας τὴν ἀπόφασή της, ἀκολούθησε τὴν κηδεῖα του καὶ τὸν ἔκλαψε πικρά. Ποτὲ ἡ καμπάνα τοῦ Ἄϊ - Σπυρίδωνα δὲν ἔβγαλε τέτοιον ἦχο.

*

Πολλοί, διαβάζοντας τὴν ἀληθινὴ τούτην ἱστορία, θὰ περιμένουν καὶ τὸ κακὸ τέλος τῆς Μαρκῶς. Ἄς μὴ γελαστοῦν. Εἶναι γυναῖκες πλασμένες γιὰ νὰ πέρνουν τὸν ἀέρα τῆς κοινωνίας. Ἡ Μαρκῶ ἦταν ἀπ' αὐτές. Ὅποιος κι' ἂν εἶδε τὸ κυκλαμὶ στὰ μάγουλά της καὶ τὸ σεμνὸ της ἀργοπερπάτημα, νόμιζε, ὅπως ὁ κακότυχος ὁ Σάββας, πὼς ἦταν ἡ ἴδια ἡ χρηστομάθεια. Τὰ μάτια ἔχουν δική τους γνώμη. Ἄς τρέξανε ὅσα τρέξανε. Ἡ κοινωνία δὲν μπορούσε νὰ τῆς ἀρνηθῆ τὴν ὑπόληψή της. Ὅσο καταλάβαινε ἡ Μαρκῶ πὼς πῆρε τοῦ κόσμου τὸν ἀέρα, τόσο κι' αὐτὴ ἀδιαντροπίαζε.

Καὶ μὲ τὸν ἀέρα τοῦτον κυνήγησε τὸν καινούριο της καῦμό, ποὺ ἦταν πάλι καῦμός τῆς Φραγκιάς. Μετὰ τὰ κουτσογαλλικά, χάθηκε νὰ μάθη χορὸ. Λίγες μέρες μετὰ τὴν κηδεῖα, ἡ Μαρκῶ βρῆκε τὸ εὐρωπαϊκὸ τῆς ἰδανικὸ

σ' ἓνα Γάλλο τῆς στρατιᾶς τοῦ Μαιζόν. Τὸν ξόρκισε νὰ τῆς μάθῃ μαζούρκα. Σὲ τέτοιον μάθημα μιᾶς μαζούρκας παλαβῆς, ποὺ τάραζε τὸ πάτωμα καὶ τὴν κοψομεσσασμένη σκάλα, εἶχαν συναρπαστῆ κι' οἱ δυὸ μιὰ μέρα ποὺ ὁ Ἀλέξανδρος Ραγκαβῆς ἀντίκρου μάζευε τὰ βιβλία καὶ τὶς ἐπιστολὲς τοῦ Γρηγόρη Σούτσου. Ἦταν μόλις ἓνας μῆνας μετὰ τὸ θάνατό του! Ὁ Ραγκαβῆς, νέος ἀκόμα, μόλις φερόμενος ἀπ' τὸ Μόναχο, ἀντὶ νὰ θυμώσῃ μὲ τὴν ἀδιαντροπία τῆς γυναίκας, γύρισε τὸ πρόσωπό του κι' ἄρχισε νὰ κλαίῃ γιὰ τὴ φυγὴ τῶν ἀνθρώπων πραγμάτων, μὲ τὸ κεφάλι κάτω, μὲ τὸ χέρι ἀκουμπισμένο στὸ «Ὀδοιπορικὸ» τοῦ Σατωβριάνδου, τὸ ἀγαπημένο βιβλίον τοῦ ξαδέρφου του. Τότε ἄκουσε ὄξω ἓνα χαλάζι ἀπὸ βροσιὲς καὶ τινάχτηκε. Ὁ γέρο Τούντας, γυρισμένος ἀπὸ μακρυνὸ ταξίδι, ἐρχόταν μιὰ καὶ δυὸ νὰ βρῖσῃ τὴν κόρη ποὺ περιγέλασε τὴ συμπόνια του καὶ τὸν ἀνθρωπισμὸ του.

— Χορὸ μοῦστησες, σκρόφα; φώναζεν ὁ ναυτικός, κοιτάζοντάς τιν ἀπὸ τ' ἀνοιχτὸ παράθυρο νὰ τινάζεται στὸν ἀέρα. Ντροπή, μορῆ, ἦταν ἐκεῖνο ποῦχες στὰ μούτρα σου, γιὰ ἦτανε βαφή; Μάδημα ἤθελε τοῦτο τὸ πα-

λιομούστακο και πέταμα στην κοπριά, σκύλα !
"Αν ήθελε σ' αφήνω στον πάτο τῆς θάλασσας
νά σέ φάη ἢ σμέρνα και τὸ σκυλόψαρο, δὲ θὰ
μοῦ κάθιζες τῆ μοντζούρα πὸ μούβαλες,
σακαφλιόρα !

Ἡ Μαρῶ δὲν τᾶχασε. Ἄμα τελείωσαν οἱ
βρисиές, τοῦ φώναξεν ἀτάραχη :

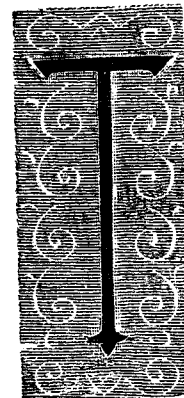
— Γιά νὰ πεθάνω μὲ γλύτωσης, μπάρομπα,
ἢ γιά νὰ ζήσω ;

Κι' ἔκλεισε τὸ σανιδένιο παράθυρο.

ΓΙΑΤΡΟΥ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ

ἂ μεσάνυχτα, εἶπεν ὁ γιατρός, ἔνωσα ἕναν ἀπὸ κείνους τοὺς σεισμοὺς ποὺ ταρακουνοῦν ἡμᾶς τοὺς γιατρούς, ὅταν ὅλα τὰ ζῶα τῆς δημιουργίας κοιμοῦνται. Ἄ! πρέπει νὰ πιστεύῃ πολὺ στὸ ἐπάγγελμά του ὁ γιατρός, γιὰ νὰ μὴν ἀναθεματίσῃ τὸ σύμπαν ὅταν ἔρθῃ αὐτὸς ὁ σεισμός! Ζαλισμένος, τινάζοντας ἀπ' τὰ βλέφαρά μου τὸν αἰθέρα τῶν οὐρανῶν ποὺ μοῦ εἶχε ρίξει ὁ λίγος κι' ἀδικοσκοτωμένος μου ὕπνος, πετάχτηκα κι' ἄρχισα νὰ ντύνομαι. Ἀμέσως ζήτησα νὰ ἰδῶ τὸ βασανιστή μου. Παρουσιάστηκε. Ἦταν ἕνας μελαχροινὸς ἄνθρωπος μὲ δυὸ ἀσημοπιστόλες στὴ ζώνη κι' ἕνα κοντοτούφεκο στὴ ράχη του. Τέτοια

ὄπλοπωλεῖα γύριζαν συχνὰ στὴν τούρκικη ἐκείνη παραλία. Τὸν κοίταξα. Μελαχροινό, μπρούτζινο κεφάλι. Κορμί καλοχτισμένο. Πόδια πὸν ρίζωναν στὴ γῆ. Μάτι γοργό.

— Γιατρέ... μοῦ εἶπε, — καὶ τὸ ἀγρίμι τοῦτο ἔγινεν ἀμέσως ἀρνάκι πὸν βελάζει καὶ πουλὶ πὸν παραπονιέται, — γιατρέ, νὰ ζήσης, τὸ παιδί μου... Μιὰ στιγμή νὰ κοπιάσης. Εἶναι δὼ κοντά. Ἔχω κάτω ἄλογο... Ζέστη ἔχει, μιλιὰ δὲ βγάνει, κακὰ καὶ μαῦρα εἶναι, — ἔχω κάτω ἄλογο, σοῦ εἶπα, θὰ σὲ πάω καὶ θὰ σὲ φέρω στὸ φτερό. Μονάχα νὰ τὸ προφτάσουμε.

Καβαλίκεψα. Ἦταν γλυκεῖα καλοκαιρινὴ βραδιὰ μὲ λειψὸ φεγγάρι.

Δὲν ἀργήσαμε νὰ βγοῦμε ἀπὸ τὴν πόλη. Ὁ ἀέρας πὸν μὲ χაῖδευε καθὼς ἀνεβοκατεβαίναμε τοὺς μαλακοὺς λόφους καὶ δρασκελούσαμε ρηχὰ ρυάκια, μ' ἔφερε στὰ συγκαλά μου — καὶ στὸ χρέος μου. Ἦμουν ὁ νέος γιατρός τοῦ τόπου. Ἀγαποῦσα τὸ ἐπάγγελμά μου. Πίστευαν κι' οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ σὲ μένα. Ἡ ματιὰ τῶν φτωχῶν ἀρρώστων πὸν γιάτρωνα, ἦ ματιὰ τους μὲ τὸ ἄπειρο βάθος, ἦταν ἡ ἀνταμοιβή μου.

Ταξιδεύαμε δυὸ τέταρτα τῆς ὥρας καὶ κυλοῦσε τὸ τρίτο.

— Κοντεύουμε ; τὸν ρώτησα.

— Θὰ φτάσουμε, μοῦ εἶπε.

Μπήκαμε στὴν ὥρα.

— Σὰν πολὺ μακραίνουμε, τοῦ εἶπα.

Στὰ λόγια τοῦτα γύρισε τὸ κεφάλι του, μὲ κοίταξε καλὰ, καὶ μὲ δυὸ ξερὰ λόγια : « Θὰ φτάσωμε », μοῦδωσε νὰ καταλάβω πὼς δὲν ἔχω ν' ἀνακατευτῶ στὴν ὥρα καὶ στὸν τόπο. Ἔτσι καθὼς γύρισε, κι' εἶδα στὸ λίγο φῶς τοῦ φεγγαριοῦ τὴν κόψη τοῦ προσώπου του, τὴ μυτερὴ καὶ δυνατὴ μουσοῦδα λύκου πὸν σχημάτιζε τὸ στόμα του μὲ τὸ ἀγκαθωτό του μικρὸ μουστάκι καὶ τὰ γερὰ δόντια, μοῦ φάνηκε πὼς δὲν ἔβλεπα πρώτη φορὰ τὸ ἀνθρώπινο τοῦτο ἀγρίμι. Σὲ φυλακὴ τὸν εἶχα ἀπαντήσει ; Σὲ καπηλειό ; Σὲ χάνι ; Κάπου μοῦ εἶχε ζωγραφιστῆ ὁ ἴσκιος του, γιατί κάποτε γράφεται στὸ νοῦ μας ἀπὸ πολὺ πρωτύτερα τὸ σχῆμα μερικῶν ἀνθρώπων πὸν μιὰ φορὰ θὰ πιάσουν τόπο στὴ ζωὴ μας. Καθὼς ἔφαгна στὸ μνημονικὸ μου νὰ τὸν βρῶ, ἀρχίσαμε νὰ κατεβαίνουμε σὲ μιὰ ρεματιὰ. Τὸ λίγο νερό της τραγουδοῦσε. Μέσ' τὸ σκοτάδι τῆς γνώριζα πεῦκα, ἐλιές, σκίνους, λεῦκες. Κλάδοι καὶ θάμνοι μᾶς γρατσούνισαν, ὡς πὸν μπήκαμε

σ' ένα μπιστάκι, κι' ύστερα, φτάνοντας σ' ένα άγροτικό σπιτάκι, τὸ ἄλογο σταμάτησε μόνο του. Ἐκείνος μὲ βόηθησε νὰ κατεβῶ.

— Ἐδῶ, μοῦ εἶπε.

Καὶ μοῦ ἔδειξε μιὰ γυναίκα ξαπλωμένη σ' ένα κρεβάτι. Ἡ γυναίκα κουνήθηκε λίγο κι' ἔκρυψε τὸ προσωπὸ της ὅσο μπορούσε. Στὸ λίγο φῶς τῆς ξαστεριάς, μπόρεσα νὰ ἰδῶ πὼς εἶχε σαλέψει ἕνα ὠραῖο σῶμα τῆς θερμῆς Ἀνατολῆς. Γύρισα καὶ τὸν κοίταξα.

— Μὴ ζητᾶς ἄρρωστο παιδί, γιατρέ, μοῦ εἶπε. Ἐτούτη δῶ πρέπει νὰ λευτερωθῆ ἀπόψε.

Τὸ αἷμα μοῦ ἤρθε στὸ κεφάλι. Ἡ κυρὰ αὐτὴ εἶχε κάμει τὸ λάθος της κι' ἐγὼ ἔπρεπε νὰ τὸ διορθώσω μὲ τὴν τιμὴ τῆς ἐπιστήμης μου; Ὁ ἄντρας στάθηκε μπροστά της ἀνυπόμονος. Ἡ στάση του ἦταν ἀρκετὴ νὰ μοῦ δείξῃ πὼς ἂν ρωτήσω κι' ἂν θυμώσω, θᾶναι κόπος καὶ καιρὸς χαμένος.

— Γι' αὐτὸ ἤρθες καὶ μὲ ξύπνησες; Γι' αὐτὸ μ' ἔφερες;

— Ἀρρώστεια εἶναι κι' αὐτὴ, εἶπε.

— Παλιόσκυλο! τοῦ φώναξα.

Ἀτάραχος, σήκωσε τὴν παλάμη του καὶ τὴν ἀκούμπησε στὴν ἀσημοπιστόλα.

— Γιατρέ, εἶπεν ἤσυχα, γιὰ νὰ σὲ φέρω ἐδῶ πάνω, θὰ πῆ πὼς εἶμαι ἀποφασισμένος. Μὴ χάνεις τὰ λόγια σου. Ἡ γυναίκα ποὺ βλέπεις πρέπει νὰ λευτερωθῆ ἀπόψε. Τώρα- δά. Αὔριο ἔρχεται ὁ ἄντρας της. Μὲ κατάλαβες. Ὁ ἄντρας της εἶναι μεγάλο πρόσωπο, εἶναι σερασκέρης. Ἄν τὴ νιώση, εἶναι χαμένη. Δὲ θὰ τὴν ἀφήσω νὰ χαθῆ. Αὐτὸ θὰ γίνῃ ἀπόψε. Θὰ πουληθῶ γιὰ νὰ πλερώσω τὸν κόπο σου. Ὅλο αὐτὸ τὸ μπιστάκι μπορῶ νὰ τὸ πουλήσω.

— Τὸ μπιστάκι νὰ τὸ κρατήσης γιὰ τὰ μοῦτρα σου. Νὰ πᾶς νὰ βρῆς ἄλλο γιατρό.

— Δὲν εἶν' ὄρα γιὰ λόγια.

— Μὲ ἀτιμῆ ψευτιά ἤρθες καὶ μὲ πῆρες, παλιόσκυλο.

Ἐγέλασε.

— Ἐκαμα ἕξη χρόνια φυλακὴ, γιατρέ. Κάποτε ἤρθες καὶ μὲ γιάτρευες στὸ Ἴτζεντίν... Δὲν τὸ θυμᾶσαι... Εἶμαι ἕτοιμος γι' ἄλλα δέκα χρόνια... Μὴν ἀφήνης νὰ περνᾶ ἡ ὥρα.

Καὶ ξανάβαλε τὴν παλάμη στὶς πιστόλες του. Τί τᾶθελα τὰ λόγια; Ἀπάνω μου δὲν εἶχα οὔτε σουγιά. Σκοτάδι. Ρεμματιά. Δὲν εἶχα παρὰ νὰ παραδώσω τὴν ἐπιστήμη μου καὶ τὴ συνείδησή μου στὸ δυνατώτερο ζῶο ποὺ μ' ἔπιασε.

— Μὰ τοῦτο πού ζητᾶς, τοῦ εἶπα, θέλει ἐργαλεῖα. Θὰ κιντυνέψη ἡ ζωὴ τῆς γυναίκας. Γιατί δὲ μοῦ τῶλεγες ἀπὸ πρὶν νὰ τὰ πάρω;

— Θὰ πᾶμε καὶ θὰ τὰ πάρουμε τὰ ἐργαλεῖα, εἶπε μὲ τὴν ἴδιαν ἀταραξία.

Ἔγινεν ἔτσι. Καβαλίκεψα καὶ ξεκινήσαμε πάλι γιὰ τὸ σπίτι μου. Ὁ δρόμος ἦταν ἀτέλειωτος. Δὲν ἔβλεπα τίποτα. Δέντρα, λόφοι, βράχοι, ἔχασαν γιὰ μένα κάθε ὁμορφιά. Δὲν ἦταν παρὰ σκιὲς πού λάβαιναν μέρος σ' αὐτὴ τὴν αἰχμαλωσία. Ἡ πλάση πηγαίνει μὲ τὸ δυνατότερο! Πότε θὰ φτάσουμε; Πότε θὰ γυρῶσουμε; Καθὼς μὲ πῆγαινε τὸ ἄλογο, βάρος ἀληθινὸ χωρὶς βούληση, χωρὶς ἐλευθερία, ἔπλεκα μὲ τὸ νοῦ μου τρόπους γιὰ νὰ ξεφύγω μόλις θὰ φτάναμε. Μὰ ἔνιωθα πὼς κι' ὁ ἐξουσιαστής μου συλλογιόταν τὰ ἴδια καὶ ματαίωνε μὲ τὸ νοῦ του ὅλα ὅσα θὰ μποροῦσα νὰ κάμω. Ὅταν φτάσαμε, — γιατί κάποτε φτάσαμε, — ὁ ἄνθρωπός μου ἀνέβηκε σπίτι μου, καὶ μὲ τὸ χέρι στὴν πιστόλα καὶ τὸ μάτι στὶς παραμικρότερες κινήσεις μου, περίμενε νὰ πάρω καὶ τὸ τελευταῖο μου ἐργαλεῖο. Στὴ γειτονιά, οὔτε ψυχὴ. Οὔτε ἴσκιος γάτας στὸ δρόμο. Κατεθήκαμε, καβαλίκεψα καὶ ξαναφύ-

γαμε. Γιὰ τρίτη φορὰ τὰ ἴδια δέντρα, οἱ ἴδιες πέτρες, οἱ ἴδιες λαγκαδιές, — ἡ ἐπανάληψη, τὸ θηρίο! Κι' εἶχα ἀκόμα νὰ ξαναγυρῶ!

Ἐφτάσαμε. Ἡ ἐπέμβασή μου πέτυχε...

Φόνος.

*

Μιᾶς χρήσιμης ζωῆς; Μιᾶς ἄχρηστης; Μιᾶς μεγαλοφυΐας; Μιᾶς κακίας;

Μὰ φόνος.

Ἔχασα τὸν ὕπνο μου. Μόλις ἔπεφτα νὰ κοιμηθῶ, ἐρχόταν ἡ πράξη μου νὰ μὲ δικάση. Τὴν ἡμέρα δούλευα, ἔβλεπα ἀρρώστους, γιάτρενα φτωχοῦς, — πάλι ἡ πράξη μου. Δὲ θὰ τὴ μάθαινε κανένας, μὰ τοῦτο δὲν ἐμπόδιζε νὰ γίνεται μέσα μου δίκη.

« Βρέθηκα πιασμένος, ἔλεγα. — Ν' ἀντισταθῆς. — Δὲν εἶχα οὔτε σουγιά. — Μὲ τὰ νύχια. — Σ' ἔνα ληστή; — Ἄς σὲ σκοτώνε. — Μὰ εἶμαι γιατρός καὶ χρειάζομαι. — Σκοτωμένος γιὰ τέτοιο λόγο, θὰ ὠφελοῦσες περισσότερο τοὺς ἀνθρώπους. »

Τὰ λαλήματα τῶν πετεινῶν πρόφταιναν πολλὰς φορὲς αὐτὴ τὴ διαδικασία. Ὁ ὕπνος μ' ἔπερνε λίγο, καὶ πάλι τινάζομουν. Τὸν ξανάβλεπα. Νάτος. Οἱ δυὸ πιστόλες του γυάλιζαν.

Τὸ κόκκινο μαντήλι στήν τραχηλιά του, τὸ πλατὺ ζουνάρι του, ἡ λυκίσια μουσούδα του, τὰ ἔξοχα δόντια του, — ὅλα τὰ εἶχε, — τὰ γοργὰ μαῦρα μάτια του ξαναφαίνονταν μπροστά μου, παίζανε μιὰ στιγμή, καὶ μοῦ θύμιζαν τὴν παραγγελιά τους: « Δὲ θὰ σοῦ φύγη λόγος. »

Καὶ ὁμως, ὁ σκλάβος ἐγὼ τοῦ μυστικοῦ, ἐνωθα τὴν ἀνάγκη νὰ ἐξομολογηθῶ κάπου τὴν ἐνοχὴ μου, καὶ προπάντων νὰ τὴν πῶ σὲ ταπεινοὺς καὶ σὲ ἀγράμματους. Τί νὰ τὰ κάμω τὰ βιβλία μου; Τί νὰ μοῦ δώσῃ ὁ ἑαυτός μου; Κάτι τέτοιες ταραχές, ζητοῦμε τὴ θάλασσα τῆς σοφίας καὶ τῆς ψυχῆς τοῦ λαοῦ γιὰ νὰ τὶς καταπιῇ. Ἄν τῶλεγα στὸ φίλο μου, τὸ γέρο Χαλήλ...

Ὁ τοῦρκος αὐτὸς ἀριστοκράτης, ὀγδόντα χρόνων ἄνθρωπος μὰ πολλῶν αἰώνων νοῦς, μοῦ χρωστοῦσεν εὐγνωμοσύνη γιὰτι κάποτε τὸν γιάτρεψα. Καθισμένος σταυροπόδι στὸν ἴδιο σοφᾶ πού τὸν ἄφησα ἐδῶ καὶ δυὸ μῆνες, ἀφήνοντας νὰ γλιστροῦν ἤσυχα οἱ μεγάλες σταγόνες τῶν κεκριμπαριῶν τοῦ κομπολογιοῦ του σὲ ἀχάλαστο ἀργὸ ρυθμό, ἄκουσε τὴν ἱστορία μου καὶ τὴν τύψη μου.

— Τὸ ἀνύπαρχτο εἶναι πιὸ μεγάλο ἀπ' τὸ

αἰώνιο... μοῦ ἀπάντησε καὶ δὲν εἶπε ἄλλη λέξη.

« Τὸ ἀνύπαρχτο εἶναι πιὸ μεγάλο ἀπ' τὸ αἰώνιο », ἔλεγα μέσα μου, ψάχνοντας τὴ φράση του πολλὰς φορές. Λοιπὸν δὲν ἔχω καμμιά ἐνοχὴ ἂν ἔστειλα πίσω τὸ ἀνύπαρχτο στήν ἀνυπαρξία; Αὐτὸ θὰ θέλῃ νὰ πῆ ὁ γέρο - Χαλήλ. Τί θέλει τώρα πού δέρνεται ἡ συνείδηση ἐνὸς κουτσογιατροῦ μιᾶς τούρκικης ἐπαρχίας; Τί θέλει ἡ τύψη του στὶς τεράστιες περιοχὲς τῆς ἀνυπαρξίας, πού κυλοῦν μέσα τους τὰ ἄστρα καὶ τοὺς οὐρανοὺς; Κάτσε, γιὰτρέ, στὴ δουλίτσα σου, καὶ κοίτα νὰ κάμῃς κανένα καλὸ στὶς φτωχὲς ζωές, — αὐτὲς πού ζοῦνε. Μὴν ἀνησυχῆς γιὰ κείνες πού δὲν τῶπαθαν ἀκόμα! Ὁ Χαλήλ γύρισε ἀλλοῦ τὴν κουβέντα. Μὰ ὅταν κίνησα νὰ φύγω, κρίνοντας πὼς ἔπρεπε νὰ μοιράσῃ τὸ ὑπνωτικό μου σὲ δυὸ δόσεις, μοῦ πρόσθεσε:

— Ὁ ἄνθρωπος σὲ τοῦτον τὸν κόσμον θὰ τιμωρηθῇ σκληρὰ γιὰ μιὰ κούπα δροσερὸ νερὸ πού ἤπιε καὶ γιὰ μιὰ γλυκειὰ ρόγα πού γεύτηκε.

Σ' εὐχαριστῶ, γέρο Χαλήλ.

*

Δὲν πέρασαν λίγες μέρες, καὶ τὰ λόγια τοῦ Μουσουλμάνου τὰ βρῆκα προστά μου. Ἦρθε κάποιος μέρα-μεσημέρι καὶ μὲ φώναξε γιὰ ἄρρωστο. Μὲ πῆγε σ' ἓνα μεγάλο περιβόλι. Στὸ βάθος ἄσπριζε ἓνα παλιὸ ἀρχοντικὸ σπίτι. Κοντὰ σ' ἐκεῖνο ξεχώριζαν κάμαρες, μαγερεία, στάβλοι, σπιτάκια περιβολάρικα. Στὸ τελευταῖο, τὸ πιὸ σκοτεινὸ, μὲ σιδεροφραγιῆς στὰ δυὸ παραθυράκια του, ὁ ὁδηγός μου σταμάτησε. Ἔνοιξε μ' ἓνα βαρὺ κλειδί καὶ μοῦδειξε στὴ μέση ἀπ' τὸ πάτωμα ἓναν ἄρρωστο πού κοιτόνταν ἀπάνω σὲ ἄθλιο τσούλι. Ἦταν αὐτός! Μὰ στὰ τελευταῖα του. Ὁ ἀνθρώπος πού μ' ὁδήγησε τὰ μεσάνυχτα στὸ μποστάνι, ὁ ἥρωας τῆς τύψης μου, χαροπάλευε. Ἐκεῖ λοιπὸν τελειώνει ἡ δύναμη; Τὰ μάτια του σπηλιές, τὰ μάγουλά του ρουφηγμένα, ἡ λυκίσια μουσούδα του πεταγμένη ὄξω. Καὶ σ' αὐτὸν τὸ σωρὸ ἀπὸ μουστάκια, μαλλιὰ, ροῦχα, σ' αὐτὸν τὸν ἀφανισμό πού ἔφτανε γρήγορα, — ἓνα κέρينو χέρι κουνιόταν ἀργά, μὲ κόπο φοβερό, πασχίζοντας νὰ γίνῃ γλῶσσα καὶ νὰ μοῦ πῆ... Ἔβαλα τὸ αὐτί μου στὸ στήθος του. Ἀπελπισία. Δίπλα του ἦταν ἓνα κανάτι νερό.

— Τί εἶναι δῶ ; ρώτησα τὸν ὁδηγό μου.

— Ὁ ἀφέντης, γιατρέ, ἔκλεισε δῶ μέσα τοῦτον καὶ στ' ἄλλο δωμάτιο τὴν κυρά, κι' ἔδωκε διαταγή : « Ψωμί τίποτα, μόνο νερό... Ἄμα ψοφήσουν, νὰ τοὺς βγάλετε. » Ἀκόμα κλαίμε. Ὁ ἀφέντης καθάλικεψε κι' ἔφυγε γιὰ τὸν πόλεμο. Μ' ὄλα ὅσα μᾶς πρόσταξε, σὲ φωνάξαμε γιὰ τοῦτον.

— Ἀργά.

Τὸ χέρι ὡστόσο σάλευε μὲ κόπο. Ἐλεγε πολλές κουβέντες τὸ χέρι... Ἔ, ποιὸς ἄλλος τις ἄκουε ἀπὸ μένα; Μόνο ἐγώ, πού μὲ σύνδεσε μιὰ μπαμπεσιά μαζί του, ἐγὼ πού εἶχα φοβερὸ ἄχτι γι' αὐτόν, μόνο ἐγὼ μποροῦσα νὰ νιώσω τί λέει τὸ χέρι του, — μόνο μὲ τὸ μῖσος ἢ μὲ τὴν ἀγάπη νιώθουμε.

« Ἄν σὲ πῆρα μὲ τὴ βία τὰ μεσάνυχτα, — ἔλεγε τὸ χέρι του, — τόκαμα γι' αὐτὴ τὴ γυναῖκα... Μὰ δὲ γλύτωσε... οὔτε κι' ἐγώ... Τί λές; Ἦταν τὸ κρῖμα μας γιὰ τέτοιο τέλος; »

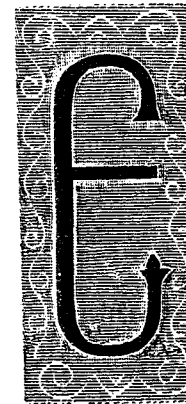
Τὸ χέρι ἔπεσε. Βγήκα ὄξω. Οἱ φουντωμένες λεῦκες, στὴν ἄκρη τοῦ περιβολιοῦ, εἶχαν ἀκόμα δυὸ ἀηδόνια, τὰ τελευταῖα τῆς ἀνοιξης. Ρωτοῦσε τὸ ἓνα, ἀπαντοῦσε τὸ ἄλλο. Κανένας αὐτὸ δὲν τῶβρισκε κρῖμα. Ἄκαμμιὰ προσβολή,

κανένας θυμός, καμμιά προφύλαξη, κανένα
ἔγκλημα γι' αὐτό! Ἔκουγα ἐκστατικὸς ὄχι
τόσο τὴ μουσικὴ τοῦ ἐρωτικοῦ τραγουδιοῦ,
ὅσο τὴν ξενιασιά του. Ὅλη ἡ Πλάση ἄκουγε.
Ἔλα στὴν Πλάση βοηθοῦσαν γιὰ νὰ ρθῆ τὸ
αὐγὸ. Πῶς; Καμμιά λοιπὸν τιμωρία γι' αὐτό;
Ἔκουγα τὰ δυὸ ἀηδόνια καὶ συλλογιόμουν
τὸν ἄνθρωπο κυνηγημένο σὰν τὸ λαγὸ. Λαχα-
νιασμένο ἀγρίμι ποὺ δὲ θὰ ἤσυχάση μιὰ
στιγμὴ στὴ φωλιά του, κυνηγημένο ἀπ' τὸν
ἴδιο τὸν ἑαυτὸ του, ἀπ' αὐτὰ ποὺ ἔφτιαξε! Καὶ
τ' εἶναι αὐτὰ ποὺ ἔφτιαξε; Θανατικὲς ἐκτελέ-
σεις γιὰ μιὰ κούπα δροσερὸ νερὸ καὶ γιὰ τὴ
ρόγα τοῦ σταφυλιοῦ, — εἶχες δίκιο, γέρο Χα-
λήλ. Κι' ὅσο περπατοῦσα, ἡ σκέψη μου μὲ
δυναμώνε. Ἐφευγα ἑλαφρός, σχεδὸν χαρού-
μενος. Φόνος δὰ κι' αὐτός! Νὰ γυρίσω τὸ
ἀνύπαρχτο στὴν ἀνυπαρξία. Νὰ τὸ γλυτώσω
ἀπὸ τέτοια ζωὴ, ἀπὸ τέτοιο θάνατο...

Γύρισα πίσω καὶ βρῆκα τὸν ὕπνο μου.
Ἔμουν ἀθωωμένος, — δὲν εἶν' ἀλήθεια;

Η ΤΥΧΗ ΤΟΥ ΕΙΡΗΝΟΔΙΚΗ ΠΙΝΑΚΙΔΗ

χαρτόπαιζεν αὐτὴ τὴ βραδιά
στὴν ἐπαρχιακὴ λέσχη, μέσα σὲ
πυκνότατους καπνούς, ὄλη ἢ
καλὴ κοινωνία, ἢ δημοτικὴ ἀρχή,
τὸ ἐμπόριο, ἢ διοικήσεις, ὁ λιμὴν,
ἢ ἐφορία, τὸ ταμεῖον, ἢ φρουρά.
Ἦ τοῦ ὕψους ἢ τοῦ βάθους. Κα-
θένας ἐννοεῖ ν' ἀλλάξῃ ἀπόψε
τὴν κατάστασή του. Μόνο ὁ εἰ-
ρηνοδίκης Πινακίδης, πιστὸς
στὴν ἀρχὴ του νὰ μὴ χαρτοπαίξῃ ποτέ, ἀπὸ
τότε ποῦχασε μέσα σὲ μιὰ βραδιὰ τέσσερους
μισθούς, εἶχε καταφύγει σ' ἓνα μικρὸ δωμάτιο
τῆς λέσχης καὶ καταβρόχθιζε κατάμονος τὶς
ἐφημερίδες κάτω ἀπὸ μιὰ νυσταγμένη λάμπα
τοῦ πετρελαίου.

Βλέποντας τὴν ἐπιμονή του καὶ πεισματω-

μένοι για την τόση αδιαφορία του, πήγαν μερικοί υπάλληλοι και τον τραβούσαν να τον πάρουν στο παιγνίδι.

— Δεν ἔρχομαι!

— Δοκίμασε, καὺμένε!

— Δεν πειράζω, σοῦ λέω, τὴ γκαμήλα...

— Ἔλα καὶ μὴν παίζεις. Κάτσε νὰ βλέπης.

— Καὶ νὰ βλέπω, θὰ χάσω.

Ἡ ἐπιμονή τους ἦταν τέτοια, ὥστε ὁ Πινακίδης, ποὺ ἦταν ἄλλωστε καὶ ξεπαγιασμένος στὸ κρῦο δωμάτιο, ἀποφάσισε νὰ τοὺς ἀκολουθήσει, μὰ χωρὶς νὰ χάσει τίς ἀρχές του. Μπήκε στὴ σάλα τοῦ παιγνιδιοῦ. Δεν ἔπαιξε. Καθισμένος σὲ μιὰ καρέκλα, παρακολουθοῦσε τὴν παλίρροια τοῦ μπακαρά, τὴν ἀπελπισμένη πάλη τῶσων ἀνθρώπων μὲ τὸ ἄγνωστο. Ἦταν θεατής. Καὶ ὁμως ἔχασε!

Ἄξαφνα, ἡ σάλα τῆς λέσχης ἔτριξεν ἀπὸ βήματα βαρεῖα καὶ ἀκούστηκε κάποιος ν' ἀνεβαίνει τραγουδώντας. Μὲ θαυμάσιαν αδιαφορία γιὰ τὸ κράτος ποὺ χαρτόπαιζαν ἐκεῖ καὶ γιὰ τὴν καλὴ κοινωνία τῆς ἐπαρχίας, ὁ ταραξίας ἀνοίξε τὴν πόρτα, χωρὶς μάλιστα νὰ ὑποχρεωθῆ νὰ τὴν ξανακλείσει, δὲν καλησπέρισε κανένα, καὶ βγάζοντας ἀπὸ τὴν τσέπη του μερικὰ λε-

ρωμένα χαρτονομίσματα, τᾶριξε στὸ πράσινο τραπέζι. Τὰ κέρδισε. Τᾶβαλεν ὄλα. Ξανακέρδισε. Καὶ ἀπ' τὴ στιγμή αὐτή, τὰ πράγματα ἀναποδογύρισαν ἐντελῶς. Ἡ τύχη, σὰ δαρμένος σκύλος, ἀκολούθησε τὸ νέο παίκτη. Ὅ,τι ἔπιανε ἦταν δικό του. Κανένας συνδυασμός, καμμιά μεταβολή, δὲ μποροῦσε νὰ δώσει στὰ χαρτιὰ ἄλλο δρόμο. Οἱ πιὸ ἐξωφρενικὲς ἀπιθανότητες ἔπαιρναν λογικὴ μορφή μόλις ἔβαζε τὸ χεράκι του. Οἱ ἀνοησίες, οἱ τύφλες, τοῦ ἔβγαιναν σὲ καλὸ. Τραβοῦσε στὸ ἔφτα καὶ γινόταν ὀχτώ. Ἐφτανε στὸ γκρεμό, καὶ δὲν ἔπεφτε. Βυθιζόταν καὶ ἔβγαινε στὸν ἀφρό. Ἐπιτέλους, ἀφοῦ σάρωσεν ἀρκετὰ χρήματα καὶ τᾶχωσε στὴν τσέπη, προχώρησε στὴν πόρτα μὲ βῆμα λίγο μπλεγμένο, — ἦταν ἀρκετὰ πιωμένος, — καὶ ἀνοίγοντάς τὴν, χωρὶς πάλι νὰ ὑποχρεωθῆ νὰ τὴν ξανακλείσει, χωρὶς νὰ χαιρετήση κανένα, κατέβηκε μὲ τὸ βαρὺ τοῦ πάτημα τὴ σάλα καὶ χάθηκε.

Οἱ παῖχτες ἀπόμειναν κοιτάζοντας ὁ ἓνας τὸν ἄλλο σὰ χαζοί. Ὁ ταραξίας, ὁ καπετὰν Φωτιάς, δὲν ἦταν ἀπ' αὐτοὺς ποὺ διώχνονται ἢ δέχονται ἀντιλογίες. Ὁ μακεδονικὸς ἀγώνας ἔδινε τότε τὴν ἀνυποληψία ἢ τὴ δόξα. Ἐνας

ἀπ' τοὺς γενναίους ὀπλαρχηγούς του ἦταν κι' αὐτὸς ἐκεῖ. Μικρέμπορος στὸν ἴδιο τόπο, παιδί τοῦ λαοῦ, τὰ περιφρόνησεν ὅλα γιὰ τὸν ἔθνικὸ σκοπὸ, ἔκλεισε τὸ μαγαζί του, σχημάτισεν ἀνταρτικὸ σῶμα, κι' ἔπειτ' ἀπὸ σκληροὺς πολέμους μὲ τὸν ἐχθρὸ καὶ μὲ τὸ χειμῶνα στὰ μακεδονικὰ βουνά, γύρισε μὲ δυὸ πληγὲς καὶ ξανάπιασε τὴ δουλειά του. Ὅταν τέτοιοι ἀνθρώποι γυρῶσιν, δύσκολα συμβιβάζονται μὲ τὴν κατάστασιν ποὺ λέγεται εἰρήνη. Ἄμα ὁ καπετὰν Φωτιάς ἔπινε, ἡ κοινωνία ἔπρεπε νὰ πληρώσῃ τὶς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις. Ἦταν δόξα καὶ κοινωνικὴ ἀναμπουμπούλα. Ποιὸς μποροῦσε λοιπὸν νὰ τοῦ ἀντιμιλήσῃ, ἀφοῦ μάλιστα, ἐδῶ καὶ λίγον καιρὸ, τὸν εἶχαν ἀνακηρύξει, γιὰ τὶς πολεμικὰς του ὑπηρεσίας, ἐπίτιμο μέλος τῆς λέσχης;

Τὸ παιγνίδι ξανάρχισε κι' ἡ λέσχη ξαναβρῆκε τὴν τάξιν της, ὅταν φοβερὴ φωνὴ ἀκούστηκε ἀπ' ἔξω. Ὁ καπετὰν Φωτιάς ξαναρχότανε. Κι' αὐτὴ τὴ φορὰ, τραγουδώντας :

*Στὸν Ἄστακὸ νὰ μὴ διαβῆς,
Στάμω, ὀρὴ Στάμω μου...*

Οἱ παῖχτες ἐκέρωσαν. Ὁ μπακαρῶς κόπηκε. Ὅλοι κοίταζαν τὴν πόρτα. Γιὰ νὰ παρατείνῃ, θαρεῖς, τὴν ἀγωνία τους, ὁ καπετάνιος ἀνέβαινε πολὺ ἀργά, κι' ἐννοοῦσε μάλιστα νὰ περιποιηθῇ καὶ τὸ τραγοῦδι προσέχοντας πολὺ τὰ ἡμιτόνια.

Τώρα μπῆκε στὸ δεῦτερο ἡμίστιχο :

*Στὸν Ἄστακὸ νὰ μὴ διαβῆς,
λημέρι νὰ μὴν κάμῃς
Στάμω... Ἄραχωβιτοπούλα μου...*

Ἀπάνω στὴν τελευταία νότα, ἔδωσε μιὰ σπρωξιὰ τῆς πόρτας, μπῆκε μέσα, καὶ βγάδοντας ἀπ' τὴν τσέπη του μιὰ φούχτα λερωμένα καὶ κουβαριασμένα χαρτονομίσματα, ἄλλη μιὰ φούχτα ἀπ' τὴν ἄλλη τσέπη, καὶ διάφορα κουβαράκια ἀπ' τὸ γελέκο, στρογγυλοκάθησε στὸ τραπέζι.

— Θὰ κάμω μπάγκο! φώναξε. Βάλτε ὅσα θέλετε.

Τὸ τελευταῖο τοῦτο φάνηκε βολικώτερο στοὺς παῖχτες, ποὺ ὁ καπετάνιος πρωτύτερα τοὺς εἶχε ξυρίσει. Σκέφτηκαν :

« Ἄν ὁ μπάγκος εἶναι ἄτυχος καὶ τιναχτῇ στὸν ἀέρα, τότε ὁ καπετάνιος θὰ ξυριστῇ μὲ

τῆ σειρά του κι' αὐτός, θά φύγη, κι' ἡ λέσχη
θά βρῆ τὴν ἡσυχία της. »

Μὰ γελάστηκαν. Ὁ καπετάνιος ἦταν τώρα
πὸ μεθυσμένος. Λοιπὸν κι' ἡ τύχη του ἦταν
πὸ δυνατή. Βρέθηκε ποτὲ μεθυσμένος χωρὶς
τύχη ;

— Ἐννέα ! φώναξε μὲ τὴ χοντρή του φωνή.

Καὶ σὲ λίγο :

— Ὅχτώ !

Καὶ σὲ λίγο :

— Ἐννέα !

Ἀντίθετα, ἡ τύχη κουβαλοῦσε στοὺς παι-
χτες ὀλόκληρο μουσεῖο ἀπὸ παπάδες, ἄσσοις
ἀναιμικούς, πύργους ἀπὸ μπάκες. Ὅ,τι ἔπια-
ναν αὐτοί, γινόταν στάχτη. Ἡ τύχη ἀκολου-
θοῦσε πάντα τὸ μεθυσμένο. Ἡ τύχη νοοῦσε
γιὰ τὸ λογικὸ του. Ἐπιανε γιὰ τὸ χέρι του.
Ἐβλεπε γιὰ τὸ θολὸ μάτι του. Ἐφτιανε τοὺς
πὸ ἀπίθανους συνδυασμούς. Γιὰ νὰ τὸν
βγάλῃ παραδοξότερα κερδισμένο, φώναζε
μπροστὰ στὴ μούρη τῶν ἄλλων πὸς ὁ με-
θυσμένος εἶναι ὁ ἐκλεκτός της, μάζευε τὰ
χρήματά τους καὶ τοῦ τὰ σώριαζε. Μεταχειρί-
στηκαν ὅλα τὰ μέσα γιὰ νὰ χτυπήσουν τὸ νοῦ
τοῦ ἀγνώστου. Ἄλλαζαν θέση. Ἐφερναν νέα

χαρτιά. Τάμπλεκαν ἔτσι κι' ἄλλιῶς. Τίποτα.
Ὁ καπετάν Φωτιάς μάζεψε τὰ χρήματα, τᾶ-
χωσεν ὅπου εὔρισκε τσέπη, ἔδωσε μιὰ κλωτσιὰ
τῆς πόρτας, κι' ἔφυγε χωρὶς νὰ χαιρετήσῃ
κανένα.

Οἱ κεραυνόπληκτοι γύρισαν καὶ κοίταξαν
τὸν Πινακίδη, τὸν μεταφυσικὸ τῆς Τύχης.
Ἄτάραχος, καθόταν πάντα στὴν καρέκλα του.
Οὔτε κουνήθηκε.

— Μὰ τί εἶν' αὐτά ; τὸν ρώτησαν.

— Τὸ νοοῦν πείσμα, εἶπε ὁ εἰρηνοδίκης.

— Μὰ τέτοια τύχη σ' ἔναν ποὺ εἶναι στουπί ;

— Ἡ γκαμήλα, ξανάπε ὁ Πινακίδης.

— Πές μας, καϋμένη, καμμιά ἰδέα... Τί
μποροῦμε νὰ κάμουμε ;

— Τίποτα. Τὸ νοοῦν πείσμα εἶναι μὲ τὸ
μεθυσμένο. Ἐτσι θέλει. Ἡ τύχη μοιάζει μὲ
ρωμαντικὸ ποιητὴ. Τῆς ἀρέσει τὸ ἀνάπηρο καὶ
τὸ παράδοξο. Ἀντιπαθεῖ τὸ λογικὸ καὶ τὸ
κανονικὸ. Ἄν παίξετε μιὰ κοντσίνα μὲ στραβὴ
καὶ κουφή γριά, ὅλα τὰ χαρτιά θὰ πᾶνε σ' αὐτή.
Ἄν ὁ πεινασμένος παίξῃ χαρτιά μὲ τὸ Ρότσιλδ,
ὁ Ρότσιλδ θὰ τὸν ρημάξῃ. Ἄν παίξουν εἴκοσι
λευκοὶ κι' ἓνας μαῦρος, τὰ χαρτιά θὰ πᾶνε στὸ
μαῦρο. Ὅσο γιὰ τοὺς μεθυσμένους, αὐτοὶ δὰ

εἶναι ὁ ἔρωτας τῆς τύχης. Τρελλαίνεται γιὰ τὸ σκοτισμένο μυαλὸ καὶ γιὰ τὸ τρίκλισμα. Αὐτὰ ξέρω γιὰ τὴ γκαμήλα. Ἄλλα δὲν ξέρω. Τὰ ἄλλα, θὰ τὰ ἰδῆτε τὴν τρίτη φορὰ ποὺ θὰ ρηθῆ ὁ καπετάνιος.

— Λὲς νὰ ξανάρθη; εἶπαν ὄλοι τρομαγμένοι καὶ τινάχτηκαν ἀπὸ τὴ θέση τους.

Ἄ! ὄλα κι' ὄλα! Κανένας δὲν εἶχε διάθεση γιὰ τρίτη καταστροφή. Τρομαγμένοι, οἱ θαμῶνες τῆς λέσχης ἔκαμαν συμβούλιο ἀμύνης γιὰ ν' ἀποκρούσουν τὸν ἐχθρό. Ἡ θὰ γλυτώσουν ἀπὸ τὸν καπετάνιο, ἢ θὰ κλείσουν ἀπόψε τὴ λέσχη.

Τότε ὁ ἐντιμότερος ἑταῖρος τῆς λέσχης ἔλαβε σοβαρὰ τὸ λόγο:

— Ἐνα μόνον μέσον ὑπάρχει, κύριοι. Νὰ τὸν κλέψωμε.

— Πῶς;

— Νὰ τὸν κλέψωμε, εἶπα. Ἄς μὴ χάνωμε καιρό. Πρέπει νὰ φτιάσωμε τὰ χαρτιά, ὥστε νὰ τὰ χάσῃ ὄλα καὶ νὰ μὴν ξανάρθη. Καὶ γιὰ νὰ τὸν κλέψωμε χωρὶς νὰ γίνῃ τὸ ἔγκλημα τῆς κλοπῆς, καταθέτω γιὰ λογαριασμό μου ἐκεῖνο ποὺ μοῦ ἀναλογεῖ (κι' ἔβγαλε δυὸ σιδερωμένα χαρτονομίσματα) ὑπὲρ τῶν ἀπόρων

τοῦ δήμου. Θὰ καταθέσετε καθένας τὸ ἴδιο ποσόν. Εἴμαστε τριάντα. Βγαίνουν ἕξ χιλιάδες γιὰ τοὺς φτωχοὺς. Ὡστε ἡ κλοπὴ μας εἶναι ἔργο δικαιοσύνης μαζὶ καὶ φιλανθρωπίας. Μὰ τώρα, εἶναι τὸ ζήτημα ποῖος θὰ φτιάσῃ τὰ χαρτιά.

Οἱ τριάντα ἀθῶοι ἄνθρωποι ἐδήλωσαν ἀδυναμία. Ἔδωσαν τὴν εἰσφορά τους... μὰ περίμεναν νὰ βρεθῆ ὁ χαρτοκλέφτης. Ὁ μπάρομπα Σάββας, ὁ θυρωρὸς τῆς λέσχης, παρουσιάστηκε.

— Μὲ προσβάλλετε, ἀφεντικά, εἶπε. Ἔχω κόψει στὰ καλύτερα χαρτοπαίγνια. Τί διάολο! Δὲ μπορῶ νὰ φτιάσω ἕναν παλιομπακαρᾶ; Γιὰ ποιὸν μὲ πήρατε;

— Μὲ ἐγγύηση;

— Τὸ κεφάλι μου βάζω. Σὲ δέκα λεπτὰ ὁ μπακαρᾶς εἶναι νέτος. Τὸν ἔφτιασα κιόλας.

— Μὰ πρόσεχε!... Ὅταν ἔρθῃ, θὰ βάλῃς μόνος σου τὰ χαρτιά στὸ τραπέζι... Θέλει κι' αὐτὸ τέχνη...

— Ἐνια σας.

Κι' ἀποτραβήχτηκε μονάχος σ' ἕνα μικρὸ δωμάτιο, καθὼς ὁ ἀλχημιστὴς στὸ ἀλχημειό του. Οἱ θαμῶνες ἐξακολούθησαν τὸ δικό τους

παιγνίδι, αδύνατο και σαστισμένο μέσα στην παράδοξη ατμόσφαιρα του μοιραίου και του έγκληματικού που είχε σχηματιστή, — όταν, σε μισή ώρα, ποιός είδε το Θεό και δέν τον έφοβήθηκε! Βαρύ, χαμηλό, βραχνό απ' την αντίρτικη ζωή κι' απ' το κρασί της νύχτας αυτής, ακούστηκε το τραγοῦδι του καπετάνιου. Ήταν και πάλι το τραγοῦδι της λησταρχίνας της Στάμωσ. "Όσο ανέβαινε τή σκάλα, άκουγαν καθαρώτερα το δεύτερο στίχο :

*Τ' έχει ο Κρεμμύδας παγανιά
— Στάμω, όρὲ Στάμω μου —
και μυστική χωσιάδα,
Στάμω, 'Αραχωβιτοπούλα μου.*

Πάλι ή πόρτα κλωστήθηκε, πάλι ο τετράγωνος όπλαρχηγός μπήκε μέσα με το καπέλλο φορεμένο άπάνω στο ένα μάτι, μετέωρο. Βγάζοντας κουθάρια, κουβαράκια, κουρελάκια χαρτονομίσματα από άμέτρητες τσέπες, κάθισεν άπάνω σ' ένα θαμώνα, που μόλις πρόφτασε ν' αποτραβηχτή.

— "Έχω μπάγκο ! φώναξε.

Τήν•ΐδια στιγμή, ό μπάγκμα Σάβθας, με

άψογη σοβαρότητα και δεξιοτεχνία, έβαλε μπροστά του τα χαρτιά. "Ο καπετάνιος, που δέν έβλεπε τή μύτη του, άπλωσε το χέρι κι' έβγαξε χαρτι με άπόλυτην έμπιστοσύνη στην τύχη του. Μά τα πράματα ήταν τώρα διαφορετικά. "Έχανε. Και πλήρωνε. Χάνοντας, μουρμούριζε :

— Βάλτε, λοιπόν, βάλτε... Θα ιδούμε...

Και περίμενε το γυρισμό της τύχης. Μάταια. Οι μπάκες, δλόκληρη πομπή από φιγοῦρες, περνούσαν τώρα στα χέρια του. "Άρχισε να τις βλέπη σαν έμψυχα και χαιρετούσε με πρωτότυπες όσο και τρομαχτικές βλαστήμιες τα γένια των Ρηγάδων, τή θηλυκή όμορφιά του Φάντη και τα στολίδια των γυναικών. Τί έγινε το όν του Πινακίδη; Πώς κοιτείται έτσι πτώμα; "Ο πιωμένος ένιωσε πώς το χέρι της τύχης έφυγεν άξαφνα από πάνω του, παράλυτο από κάποιο χτύπημα. Το μουνδιασμένο του λογικό άρχισε να εργάζεται, να ψάχνη για το αίτιο, να κάνη συλλογισμούς, και με τα χτυπήματα της τύχης να ξεσκοτίζεται... ώσπου τέλος, τήν ώρα ακριβώς που ξετινάχτηκε και παράτησε το παιγνίδι άπένταρος, ανακάλυψε και το αίτιο. Τόν κλέβουν !

Τότε σηκώθηκε ἀπ' τὴν καρέκλα, κοίταξε καλὰ τοὺς παῖχτες, — γιὰ πρώτη φορὰ τοὺς ἔβλεπε στὸ πρόσωπο, — καὶ ψάχνοντας τὶς τριάντα φυσιογνωμίες καὶ τὶς στάσεις πὺν χόρευαν κι' ἔσθυναν στὰ κόκκινα μάτια του, γιὰ νὰ βρῆ τὸ δράστη, τὸν ἀνακάλυψεν ἐπιτέλους! Ἦταν — ποιὸς ἄλλος; — ὁ εἰρηνοδίκης.

— Ἐσὺ τὰ σκάρωσες τὰ χαρτιά, ἔ; Ἐσὺ πὺν κάθουσαι μουλωχτὸς στὴν ἄκρη! Στάσου...

Καὶ στὴ στιγμὴ, σαλεύοντας στὸ βαρὺ του χέρι μιὰ μαύρη πιστόλα, ὄπλο τῶν μακεδονικῶν ἀγῶνων, τὴν ἐστήριξε στὸ καρῦδι τοῦ φτωχοῦ Πινακίδη, πὺν βλέποντας πὺς ἔφτασεν ἡ τελευταία του ὥρα, τὸ θεώρησε περιττὸ καὶ νὰ κουνήσῃ, παρὰ μὲ τὰ λιγνά του σκέλια κολλημένα στὴν καρέκλα καὶ τὰ χέρια στὰ γόνατα, περίμενε νὰ πεθάνῃ τὸν ἀπίθανο θάνατο χαρτοκλέφτη πὺν τοῦ ἔδωσεν ἡ τύχη. Εἶδαν κι' ἔπαθαν οἱ τριάντα τῆς λέσχης νὰ τὸν γλυτώσουν.

Θὰ νομίση καθένας πὺς αὐτὴ ἦταν ἡ τελευταία μπάκα τοῦ εἰρηνοδίκη Πινακίδη. Λάθος. Ἡ θεωρία του γιὰ τὸ νροῦν πεῖσμα ἦταν

γραπτὸ ν' ἀληθέψῃ καὶ χειρότερα. Σὲ δυὸ μέρες, ἔλαβε τὸ παρακάτω ἔγγραφο τοῦ εἰσαγγελέως τῶν Πρωτοδικῶν :

«Πρὸς τὸν κ. Εἰρηνοδίκην, ἐνταῦθα. Καλοῦμεν ὑμᾶς ὅπως ἐντὸς πέντε ἡμερῶν ἀπὸ τῆς σήμερον ὑποβάλητε ἔγγραφως ὑμῖν τὴν ἀπολογία σας, διότι, ὡς μὴ ὄφειλε, ἐνεργῶς ἀνεμίχθητε εἰς τὸ ἐπισυμβὰν κατὰ τὴν 31ην Δεκεμβρίου παρελθόντος ἔτους θλιβερὸν χαρτοπαικτικὸν ἐπεισόδιον τῆς λέσχης. Ὁ εἰσαγγελεὺς κτλ.»

Δὲν ξαφνίστηκε. Ξέρει καλὰ τὴν τύχη του. Παρὰ τρίχα νὰ χάσῃ τὴ ζωὴ του χωρὶς νὰ παίξῃ. Τώρα θὰ χάσῃ τὴν ἡσυχία του. Ἴσως καὶ τὴ θέση του. «Σχηματίζεται φάκελλος...», ὅπως λένε στὴν ὑπαλληλικὴ γλῶσσα.

Ὁ εἰρηνοδίκης κράτησε στὰ λιγνά του δάχτυλα τὸ σοβαρὸ ἔγγραφο... Συλλογίστηκε ἀμέσως τὰ τέσσερα κορίτσια του, — τὴν πρώτη καὶ μεγάλη χασούρα πὺν τοῦδωσεν ἡ τύχη χωρὶς νὰ παίξῃ, — καὶ, βυθίζοντας τὸ νοῦ του στὸ μυστήριον τοῦ ἀγνώστου... ψάχνοντας γιὰ τὸ ὄν πὺν ζητοῦσε καὶ ζητοῦμε... μὴ βρεῖ-

σκοντάς το πουθενά... μὴ βλέποντας πῶς εἶναι
 τέτοιος ὁ νοῦς του, ἢ κακία του, ἢ συνέπεια
 του, ἢ γνώση του... τοῦ ξανάδωσε πάλι τὸ
 χειρότερο σχῆμα ζῶου πεισματωμένου πὸν
 μπορούσε νὰ τοῦ χαρίσῃ ὁ ἄνθρωπος... καὶ
 μουρμούρισε :

— Γκαμήλα !

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Ἡ θυσία	9
Ἡ Ρίχτρα καὶ ἡ Σώστρα	25
Τὸ παραστράτημα τοῦ Προέδρου	41
Ἡ πιστὴ γυναῖκα	53
Ἡ μετάθεση τῆς Μαντζουράνας	63
Ἡ κυκλαμιὰ τοῦ Ἄναπλιού	77
Γιατροῦ περιπέτεια	95
Ἡ τύχη τοῦ Εἰρηνοδίκη Πινακίδη	109

ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥΤΟ "Η ΘΥ-
CΙΑ,, ΤΟΥ ΣΑΧ. Λ. ΠΑΠΑΝΤΩ-
ΝΙΟΥ, ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΗΜΕΝΟ ΜΕ
ΤΟ ΧΕΡΙ ΜΕ ΕΛΖΕΒΙΡ ΤΩΝ Ι2
ΚΑΙ ΔΙΑΚΟΣΜΗΜΕΝΟ ΜΕ ΞΥΛΟ-
ΓΡΑΦΙΕC ΠΡΩΤΟΤΥΠΕC ΤΟΥ
ΑΓΓ.ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ, ΤΥΠΩ-
ΘΗΚΑΝ ΔΥΟ ΧΙΛΙΑΔΕC ΑΝΤΙ-
ΤΥΠΑ CΕ ΧΑΡΤΙ BANK POST ΚΑΙ
ΕΚΑΤΟΝ ΠΕΝΗΝΤΑ ΑΝΤΙΤΥΠΑ
CΕ ΧΑΡΤΙ HOLLANDIA ΑΡΙΘ-
ΜΗΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΟ 1 ΩC ΤΟ
150, CΤΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ ΤΗC
"ΕCΤΙΑC,, ΜΑΪCΝΕΡ ΚΑΙ ΚΑΡΓΑ-
ΔΟΥΡΗ, ΤΟ ΔΕΚΕΜΒΡΙΗ ΤΟΥ 1937.

ΕΡΓΑ ΣΑΧ. Λ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ:
ΤΑ «ΨΗΛΑ ΒΟΥΝΑ», ΑΝΑΓΝΩ-
ΣΤΙΚΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΓΙΑ ΤΟ
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ. — «ΠΕΖΟΙ
ΡΥΘΜΟΙ», ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΣΤΟ ΠΕΖΟ,
ΕΞΑΝΤΛΗΜΕΝΟ. — «ΔΙΗΓΗΜΑ-
ΤΑ», ΕΝΑΣ ΤΟΜΟΣ. — «Ο ΟΡΚΟΣ
ΤΟΥ ΠΕΘΑΜΕΝΟΥ», ΔΡΑΜΑ ΣΕ
ΤΕΣΣΕΡΑ ΜΕΡΗ. — «ΠΑΙΔΙΚΑ ΤΡΑ-
ΓΟΥΔΙΑ», ΤΟΝΙΣΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΟΝ
Γ. ΛΑΜΠΕΛΕΤ. — «ΤΑ ΘΕΙΑ ΔΩ-
ΡΑ», ΠΟΙΗΜΑΤΑ. — «ΘΕΩΝ ΚΑΙ Η
ΡΩΜΑΝΤΙΚΗ ΔΥΝΑΣΤΕΙΑ», ΠΟ-
ΛΙΤΙΚΗ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΛΙΣΘΗ-
ΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΜΙΑΣ ΕΠΟΧΗΣ. —
«ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ», ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ
ΜΝΗΜΕΙΟ ΚΑΙ Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ
ΤΟΥ ΑΣΚΗΤΙΣΜΟΥ. — «ΒΥΖΑΝΤΙ-
ΝΟΣ ΟΡΘΟΣ», ΤΡΙΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ.

